

© Zlatko Lukić

ANTIČKE
POSLOVICE

Banjaluka – Stokholm – Oslo
1968. – 2000.

Mome sestriću Tariku

NULLA DIES SINE LINEA

© Zlatko Lukić 2000.

Sva prava pridržana. Ni jedan dio ovog rada ne smije biti reproduciran, uklopljen u drugi rad, prenešen u bilo kojoj formi: kompjuterskoj, štamparskoj, audio-vizuelnoj, elektronskoj, fotokopiran ili snimljen bez prethodnog pismenog odobrenja autora, uvažavajući sva autorska prava.

UVOD

Imao sam sreću da mi je profesor latinskog jezika u gimnaziji bio pedagog starog kova kod kojeg smo na samoj nastavi znali da naučimo skoro cijelu lekciju. Taj profesor, pokojni Ivo Nakić probudio je u meni ljubav za latinskim jezikom, antičkim piscima, poviješću starog vijeka i grčko-rimskoj mitologiji.

Zahvaljujući njemu naučio sam već tada stotinjak latinskih poslovice. U toku dugogodišnjeg čitanja sretao sam nove poslovice i zapisivao ih, provjeravao njihovo kompletno značenje i uspoređivao ih. Mnoge poslovice u živim jezicima, pa i u bosanskom su tek prevod ili parafraza latinskih poslovice.

Dugo sam se spremao da saberem sve poslovice koje sam zapisao, jer me je uvijek nešto drugo, u tom trenutku važnije, odvlačilo od njih. Ali one su često bile prisutne u mom pisanju, ako ne u mojim literarnim tekstovima, onda u novinskim napisima, pismima ili pri diskusijama na Internetu. Do sada su te poslovice ležale razbacane po tekama, papirima, rokovnicima. Odlučio sam da ih selketiram, da odaberem one najinteresantnije i najčešće i da ih složim u jedan mali abecedarij koji bi bio pristupačan najširem sloju mogućih čitaoca. Izabrao sam 803 natuknice i obradio ih.

Dvoumio sam se kako da nazovem taj abecedarij, tu zbirku. Jer najveći dio čine latinske poslovice, ali ima i grčkih, zatim onih koje su sa grčkog latinizirane. Osim toga, najveći broj su iz starog vijeka, dakle antičkog porijekla, ali ima i onih koje su nastale u srednjem vijeku i ne pripadaju rimskom civilizacijskom porijeklu, ali su zbog svoje važnosti i vitalnosti uvrštene u ovaj izbor. U svakom

slučaju pošto je najviše onih koje su iz perioda antike odlučio sam se za naziv "Antičke poslovice".

Nastojao sam da odaberem iz sakupljenog materijala one poslovice i fraze koje su najatraktivnije za što širu čitalačku publiku, kao i one koje imaju svoje praktično značenje i danas i aktuelne su zbog skoro svakodnevne upotrebe.

Natuknice imaju uglavnom sličnu shemu: Debljim slovima je napisan original poslovice. Poslije crtice je najčešće doslovan prevod. Zatim je navedeno tumačenje poslovice ako je to potrebno. Iza toga je odgovarajuća poslovica u bosanskom jeziku. Predzadnji podatak je ime autora u zagradi, ukoliko je on uopće poznat, jer je najvećem broju fraza autor sasvim nepoznat. I na kraju, kurzivom je napisana poslovica koju treba pogledati jer dopunjuje navedenu poslovicu ili ima svoj ekvivalent na grčkom. Grčke poslovice su naznačene iza crtice sa (g).

Imena autora poslovica pisana su u originalu: imena latinskih autora su pisana na tradicionalnom latinskom jeziku, a imena grčkih autora su latinizirana jer su i ona uglavnom došla u evropsku literaturu preko latinskog jezika. Inače i pisanje i čitanje klasičnog latinskog jezika iskvareno je u upotrebi katoličke crkve i posredstvom nje je nastao tradicionalni latinski jezik, pa umjesto da na klasičnom latinskom izgovaramo, mi i u školama učimo tu iskvarenu, tradicionalnu varijantu.

Navodim spisak autora koji su zastupljeni u ovoj zbirci. U spisku su puna imena autora, a velikim slovima je istaknuto ime koje se spominje u zbirci. Najveći broj autora je živjela prije nove ere. Ako su živjeli na prelazu iz stare u novu eru to je naglašeno. Uostalom po poretku godina može se vidjeti da li su živjeli prije nove ere, ili u novoj eri.

U želji da drugima probudim želju za spoznajom nepresušnih vrela antičke mudrosti nudim ovaj rad kao početak tom izazovu.

SPISAK AUTORA
ČIJI SU CITATI ZASTUPLJENI U ZBIRCI:

- AQUINSKI, Toma, filozof, 1225. – 1274.
 ARCHIMEDOS, matematičar, 287. – 212.
 ARISTOTELOS, filozof, 384. – 322.
 AUGUSTUS, Octavianus, car, 63. g. p. n. e. – 14. g. n. e.
 AURELIUS, Marcus Antoninus, car i filozof, 121. – 180.
 BACON, Francis, filozof, 1561. – 1626.
 BIANIUS iz Prijene, filozof, 626. – 540.
 BORGIA, Cesare, političar, 1457. – 1507.
 BRUNO, Giordano, filozof, 1548. – 1600.
 CAESAR, Caius Julius, političar, 100. – 44.
 CARUS, Titus Lucretius, filozof, 95. – 55.
 CATO M.(aior), Marcus Porcius, političar, 234. – 149.
 CATO Uticensis, političar, 95. – 46.
 CICERO, Marcus Tullius, filozof, 106. – 43.
 CLAUDIUS, Tiberius Nero Germanicus, car, 10. g. p. n. e. – 54.
 CORVINUS, Matihiasus, kralj, 1440. – 1490.
 COUBERTIN, Pierre de, povjesničar, 1863. 1937.
 DIOGENIS, iz Sinope, filozof, 403. – 323.
 DESCARTES, René, filozof, 1596. – 1650.
 EUHEMERUS, pjesnik, 340. – 260.
 EUCLIDES, matematičar, 330. – 275.
 FEUERBACH, Ludwig, filozof, 1804. – 1872.
 GALENUS, liječnik, 129. – 99.
 HERACLITOS, filozof, umro 486.
 HERMES Trismegistos, mitološki otac alkemije,
 HERODOTUS, povjesničar, 484. – 424.
 HESIODUS, pjesnik, oko 700. g. p. n. e.
 HIPOCRATOS, liječnik, 460. 377.
 HOMERUS, pjesnik, oko 800. g. p. n. e.

- HORATIUS, Quintus Falccus, pjesnik, 65. – 8.
 HUS, Jan, reformator, 1371. – 1415.
 JUGURTHA, kralj, 160. – 104.
 JUVENALIUS, Decimus Junius, pjesnik, 60. – 140.
 LEIBNITZ, Gottfried Willhem, filozof, 1646. – 1716.
 LIVIUS, Titus, povjesničar, 59. g. p. n. e. – 17. g. n. e.
 LOCKE, John, filozof, 1632. – 1704.
 LUCIUS, Accius, tragiograf, 180. – 84.
 MANLIUS, astrolog, I stoljeće p. n. e.
 MENANDRES, pjesnik, 342. – 292.
 NERO, Lucius Domitius, car 37. – 68.
 OVIDIUS, Publius Naso, pjesnik, 43. g. p. n. e. – 18. g. n. e.
 PARACELsus, P.A.T.B. von Hohenheim, alkemičar, 1493. – 1541.
 PETRARCA, Francesco, pjesnik, 1304. – 1374.
 PIRUS, kralj, 318. – 272.
 PITAGORAS, filozof, 570. – 497.
 PLATONUS, filozof, 427. – 347.
 PLAUTUS, Titus Maccius, komediograf, 254. – 184.
 PLINIUS M.(aior) Gaius, pisac 23. – 79.
 PLINIUS Mn. Minor, Gaius Caecilius, pisac, 61. – 113.
 POMPEIUS Magnus Gnaeus, političar 106. – 48.
 PROPERTIUS, Sextus, pjesnik, 50. g. p. n. e. – 15. g. n. e.
 (R.P.) Rosarium Philosophorum, anonimno alekmičarsko djelo
 QUINTILLIANUS, Marcus Fabius, govornik, 35. – 95.
 SCHILLER, Friedrich, pjesnik, 1759. – 1805.
 SENECA, Lucius Annaeus, filozof, 4. g. p. n. e. – 65. g. n. e.
 SHAKESPEARE, William, pisac, 1564. – 1616.
 SOCRATOS, filozof, 469. – 399.
 SOLONES, zakonodavac, 640 – 560.
 SPINOZA, Baruch de, filozof, 1632. – 1677.
 TALES iz Mileta, filozof, VII stoljeće p. n. e.
 TERENCEIANUS, Maurus, pisac, II stoljeće n. e.
 TERENCEIUS, Publius Afer, pjesnik, 195. – 159.
 TERTULLIANUS, Quintus Septimus Florens, pisac, 160. – 220.
 VERGILIUS, Publius Maro, pjesnik, 70. – 19.
 VESPASIANUS, Titus Flavius, car, 9. – 79.

A

Abundantia Croesis. – Krezovo bogatstvo. Bogat kao Krez. Krez je bio zadnji kralj Lidije koje je bio neizmjereno bogat. *Nemo ante...*

Ad asinis ad boves. – Od magarca na vola. Uspeti se sa nižeg položaja na viši.

Ab equis ad asinos. – Od konja na magarca. Pasti sa višeg položaja na niži.

Ab imo pectore. – Iz dubine duše. Govoriti sa uočljivim emocijama. (Aurelius)

Ab ipso Lare incipe. – Od samog Lara počni. Pometi prvo ispred svojih vrata. Lari su bili demoni čuvaruće u antičkom Rimu.

Ab Jove principium – Od Jupitera početak. Počnimo sa najvažnijim. Jovis je latinsko ime vrhovnog rim. boga Jupitera.

Ab origine. – Od početka. Nešto što je prastaro, što se smatra da je oduvijek postojalo.

A bove majori discit arare minor. – Od starijeg vola uči se orati mlađi. Od starije se osobe uči mlađa osoba.

Ab ovo. – Od jajeta. Kaže se kada neko počne da priča o nečemu veoma iscrpno, kao da počinje od nastanka

Svijeta, jer po rim. mitologiji Svijet je nastao iz Kosmičkog jajeta.

Ab urbe contida. – Od osnutka grada. Misli se na Rim koji je po legendi osnovao Romul 753. g.p.n.e.

Abyssus abyssum invocat – Ponor izaziva ponor. Greška izaziva drugu grešku.

A capite ad calcem. – Od glave do pete (pogledati nekoga).

Accipe, cape, rape sunt tria verba papae. – Prihvati, zgrabi otmi; tri su papine riječi. (Humanista iz XIV stoljeća)

Accipere praestat quam inferre iniuriam. – Bolje je nepravdu trpjeti nego je nanijeti. (Cicero)

Acta agere. – Raditi urađeno. Raditi beskoristan posao. Trla baba lan da joj prođe dan.

Acta loquuntur. – Djela govore. Ne treba se posebno hvaliti onaj čiji su uspjesi vidljivi.

Acti labores jucundi. – Završeni poslovi su slatki.

Ad absurdum. – Do gluposti. Dovedi priču ili događaj do besmisla.

Ad acta. – Do daljnega se ne baviti nekim poslom, smatrati ga završenim.

Ad arma! – Na oružje! Na posao. Poziv na akciju.

Ad augusta per angusta. – Do uzvišenog preko poteškoća. *Per aspera...*

Ad bestias! – Pred zvijeri! Naredba gladijatoru da se počne u areni boriti protiv zvijeri.

Ad calendas graecas. – Do grčkih Kalenda. Kad na vrbi rodi grožđe. Nikad, kao što nikada nisu postojale ni grč. Kalende koje su rim. praznik.

Ad honorem. – Iz počasti (učiniti nešto nekom zato što je to zaslužio).

Ad infinitivum. – U nedogled. Bez kraja i konca.

Ad meliorem fortunam. – Do bolje sreće (biti strpljiv). Strpljen spašen.

Ad turpia nemo obligatur. – Niko ne može biti prisiljen da učini sramotnu stvar.

Ad verbum. – Od riječi do riječi (nešto ispričati).

Aequamemento rebus in ardius servare mentem. – Sjeti se da u teškim situacijama sačuvaš svoju ravnodušnost. (Horatius)

Aequo pulsat pede. – Ravnodušnom nogom (smrt) udara. Jednako umiru i stari i i mladi. (Horatius)

Aetas nulla in amore sat est. – Ni jedno doba (čovjekovog života) nije sito ljubavi. Čovjek uvijek želi da voli i da bude voljen.

Afflavit deus et dissipati sunt. – Puhnuo je bog (vjetrova) i oni su se (oblaci) raspršili. Kada neko lako riješi problem, kao što vjetar rastjera oblake. (Homerus)

Age, quid agis. – Što radiš, radi brže (nemoj otežati, brzo završi).

Albo corvo rarior. – Rjedi od bijele vrane. Kaže se za nešto što se rijetko vidi.

Albo lapillo notare diem. – Bijelom pisaljkom zabilježiti dan. Upamtiti kada se nešto veoma značajno dogodilo. Zapiši zlatnim slovima kad sam ti došao. (Hesiodus)

Alea jacta est. – Kocka je pala (bačena). Izraz donošenja veoma važne odluke. Pripisuje se Cezaru da ju je on izrekao kada je odlučio da pređe rijeku Rubicon (koja je bila granica iza koje je upravljao Senat) u namijeri da time stavi do znanja da je povrijedio senatski domen i započeo 49. g.p.n.e. građanski rat. Latinizirana *Kybos...*

Alma mater. – Hraniteljica majka, naziv za sveučilište. *Mater natura* i *Terra mater*

Alpha et omega. – Alfa i omega. Početak i kraj, sve što je najvažnije. Alfa (α) je prvo, a omega (ω) zadnje slovo grčkog alfabeta.

Alter ego. – Drugo ja. Vjeran, najbolji prijatelj. (Pitagoras)

Amicam esse unum animum in duobus. – Prijatelj je (tvoja) duša u drugom tijelu. (Aristotelos)

Amicus Plato, sed magis amica veritas. – Drag mi je Platon, ali mi je draža istina. Isticanje objektivnosti. (Socratos) *Magis amica...*

Amor Calypsis. – Kalipsina ljubav. Ljubav koja traje sedam godina, jer toliko su se voljeli na otoku Ogigiji Kalipso i Odisej. Zato se oduvijek smatara da je sedma godina ljubavi kritična. Amor je rim. bog ljubavi.

Amof fati. – Ljubav je tvoja sudbina.

Amor Platonis. – Platonska ljubav. Ljubav koja je zasnovana na duhovnoj privlačnosti bez erotskih ambicija.

Amor vincit omnia. – Ljubav pobjeđuje sve. *Omnia vincit...*

Amphora Pandoris. – Pandorina kutija. Simbol zla, a katkada i onoga u šta se ne smije dirati. Da bi kaznio Prometeja što je od njega ukrao vatru i dao je ljudima Zeus je naredio olimpijskom kovaču Hefestu da napravi prvu ženu, Ateni da je obdari

mudrošću, a Afroditi ljepotom i zavodljivošću. Dao joj je ime Pandora (svim obdarena) i poslao ju je na zemlju. U nju se zaljubio Prometejev brat Epimetej i uzeo je za ženu iako ga je Prometej odgovarao. Uz nju je bio vrč (dakle ne kutija ili kovčeg kako tradicija kaže) za koji joj je naredeno da ga ne smije otvoriti. Međutim radoznala ženska ćud je ipak otčepila vrč i iz njega su izletjela sva zla ovog svijeta i raširila se po zemlji, a kad je uspjela da ponovo je začepi, unutra je ostala samo Nada. (Hesiodus) *Ignis Prometeis i Spes saepe...*

A mundo condito. – Od stvorenja Svijeta. U srednjem vijeku se računalo vrijeme od stvorenja Svijeta koje je po mitološkom tumačenju nastao 3761. g.p.n.e. Po tome 2000. godina je 5761 a. m. c.

Andros karakter ek logu gnorizetai. – (g) Karakter čovjeka prepoznaje se po govoru. (Aurelius)

Anima naturaliter humanitus. – Ljudska duša je po naravi čovječna, (dakle nije andeoska kao što je tvrdila religija). (Paracelsus)

Anima tota in toto et qolibet totius parte. – Duša je čitava

u cjelini i u svakom dijelu (svoje) cjeline. (Bruno)

Anserae Iunonis / Capitolis.

– Juninine / Kapitolske guske. Nenadani spas. Kada su Gali 386. g.p.n.e. noću prišli Rimu da ga napadnu guske koje su bile žrtvene životinje rim. božice obitelji Junone osjetile su ih, probudile grad svojim gakanjem i spasile su Rim.

Apelles post tabulam.

– Apeles iza slike (jer želi da čuje mišljenje o svojoj slici). Kaže se kad se pretpostavlja da neko prisluškuje razgovor. Apeles je bio veliki grč. slikar koji je naslikao grožđe da su ptice došle da ga zobaju.

Apparet id etiam caeco.

– To je jasno i slijepcu. Kaže se za ono što je očigledno. To znaju i ptice na grani. (Livius)

A priori. – Unaprijed (poznato), prvenstveno.

Aquila non capit muscas.

– Orao ne hvata muhe. Veliki čovjek se ne bavi sitnicama. Kaže se ironično za onog ko je umišljen da je velik.

Arcula avis. – Ptica zloslutnica. Osoba koja često vidi nepovoljan ishod neke situacije.

Argumentum ad hominem.

– Argument protiv čovjeka. Kad neko ne zna pobiti tvrdnju s kojom nije saglasan tada može da nastoji svog

sugovornika prikazati lažovom, pijancem, ludim. (Aristotelos)

Argumentum ad populum.

– Argument za narod. Kad demagog potkrepljuje svoje tvrdnje frazama: ”duboka je istina”, ”samo pokvaren čovjek može sumnjati u naš uspjeh”, ”odgovorno tvrdim ” ne bi li bio ubjedljiviji. (Aristotelos)

Ars gratia artis. – Umjetnost radi umjetnosti. Geslo da je umjetnost sama sebi dovoljna i da ne smije biti služavka ni politici ni religiji.

Ars longa, vita brevis. – Umjetnost je dogovječna, a život (čovjeka) je kratak. Latinizirana *Ho bios brachys...*

Ars simia naturae.

– Umjetnost oponaša prirodu. (Seneca)

Ars totum requirit

hominem. – Umjetnost zahtijeva cijelog čovjeka. (Paracelsus)

Artes molliunt mores.

– Umjetnici ublažuju zakone (umjetnicima se katkad može ponešto i oprostiti). *Poetis...*

Asinus ad lyram.

– Magarac u liru. Misli se na nekoga ko se ne razumije u ono o čemu se momentalno govori.

Asinus asinum fricat. - Magarac magarca češe. Našla krpa zakrpu.

Asinus in pelle leonis. - Magarac u lavljoj koži.

Asinus Buridani inter duo prata. - Buridanov magarac između dvije livade. Kaže se za čovjeka koji je u velikoj dilemi i ne može da se odluči. Filozof Buridan kao primjer za nemogućnost postojanja slobodne volje navodi žednog i gladnog magarca koji stoji između dva plasta sijena. Magarac se dvoumi koji bi plast počeo prvi da pase i u toj nedoumici ugine.

Auctorem repetunt crimina quaeque suum. - Počinioca zločina (zločini) natrag zovu. Zločinac se vraća na mjesto zločina.

Audacem fortuna juvat. - Hrabroga sreća služi.

Audiatur et altera pars. - Neka se čuje i druga strana. Princip da se pri suđenju treba jednako saslušati i tužitelj i optuženi.

Aures habent, et non audient. - Uši imaju, a neće da čuju. Pravi se gluhi.

Auri sacra fames. - Prokleta glad za zlatom. Fraza koja izražava gramzivost i želju za bogatstvom. (Vergilius)

Aurora Muis amica. - Zora je prijateljica Muzama. Ujutro

je čovjek najraspoloženiји za rad. Aurora je rim. božica zore.

Aurum nostrum non est aurum vulgi. - Naše zlato nije zlato svjetine. Na prigovore alkemičarima da hoće pomoću Kamena mudraca da naprave zlato, oni su ovako odgovarali. (R.P.)

Aut bibas, aut abeas! - Ili pij ili odlazi. Ne možeš sjediti 'nako! Sugestija onome ko u društvu ne želi da se veseli.

Aut Caesar aut nihil. - Ili Cezar ili ništa. Ili će neko postati velik kakav je bio Cezar ili neće biti ništa. Kaže se za beskompromisnu osobu Geslo C. Borgie, kriminalca i političara, sina pape Aleksandra VI.

Aut prodesse volunt aut delectare poetae. - Pjesnici žele koristiti ili zabavljati. Zadatak umjetnosti je da zabavi i da koristi ljudima.

Aut vincere, aut mori. - Ili pobijediti ili umrijeti. (Spartacus)

Ave Caesar, morituri te salutant. - Zdravo Cezare, umirući te pozdravljaju. Ovako su morali gladijatori da pozdravljaju cara u areni prije borbe na život i smrt.

B

Beatitudo non est virtutis praeium sed ipsa virtus. –

Blaženstvo nije nagrada za vrlinu nego je (blaženstvo) vrlina sama. (Spinoza)

Beatus ille, qui procul negotiis. – Sretan (je) onaj koji je daleko od poslova. Ne treba se uplitati u svaki poduhvat. (Horatius)

Bella gerant alii, tu felix Austria nube, nam quae Mars aliis, dat tibi regna Venus. – Drugi neka ratuju, a ti sretna Austrijo vjenčavaj, jer kraljevstva koja će drugima dati Mars (bog rata) tebi će donijeti Venera (božica ljubavi). Izjava koja se odnosi na austrijske Habzburge koji su bračnim vezama u miraz dobivali cijele države i tako osvajali Evropu. (Corvinus)

Bello Lysistratis. – Lizistratino ratovanje. Pobuna žena protiv muškaraca. Po legendi Atinjanka Lizistrata (Mirotvorka) nagovorila je sve žene da uskrate bračne i obiteljske dužnosti svojim muževima zato što oni vode peloponeski rat. To joj je uspjelo tako da su i Spartanke pristale na njen način ratovanja i mir je postignut. 404. g.p.n.e.

Bis dat qui cito dat. – Dvostruko daje ko brzo daje. Čovjek se može prevariti kada drugome daje nešto u žurbi jer se može desiti da mu dadne i više nego što je htio.

Bis repetitiae placent. – Ponovljene stvari dva put se sviđaju. (Hesiodus)

Bona fide. – U dobroj vjeri. Dobra volja. Dobronamjerno.

Bonis nocet quisque pepercit malis. – Ko zlima oprašta dobrima škodi.

Bonum vinum laetificat cor hominis. – Dobro vino razveseljuje čovjekovo srce.

C

Cacatum non est pictum. – Namazano nije naslikano. Nije sve što je naslikano dobra slika. (Apelles)

Caelo tonantem credidimus Jovem regnare. – Povjerovali smo da Jupiter vlada kada smo ga čuli da grmi. I veliki ljudi moraju opravdati svoje postupke.

Calumniare audacter, semper aliquid haeret. – Kleveći drsko, uvijek se nešto prilijepi. Geslo propagande protiv političkih protivnika. (Nero)

Calvitium non est vitium, sed prudentiae iudicium. –

Čelavost nije mana nego potvrda mudrosti.

Candela Ariadnis. – Arijadnin konac. Spasonosno sredstvo. Kad je Tezej došao na Minos da ubije čudovište Kentaura koje je živjelo u labirintu. U njega se zaljubila Arijadna i dala mu klupko konca da ga odmotava od ulaza kako bi se kasnije znao vratiti što je on i učinio ubivši Minotaura.

Canis Alchybiadis. – Alkibijadov pas. Nešto veoma lijepo što se vrlo rijetko viđa. Grč. državnik Alkibijad, rođak imao je prelijepog psa kojem se divila cijela Atina, a da bi privukao još više pažnje svome psu otsjekao mu je rep.

Capsula Pandoris. – Pandorina (kutija/kovčeg). Izvor zla. Po mitu Zeus je naredio Hefestu da napravi najljepšu ženu na Svijetu i poslao je sa kutijom na zemlju kako bi se osvetio za *Ignis Prometheus*. U kutiji su bila zatvorena sva zla svijeta. Brat Prometejev, Epimetej oženio je Panodru i pored Prometejevih opomena, a radoznala žena otvori kutiju da vidi šta je u njoj. Kada ju je otvorila iz nje su izletjela sva zla, a stigla ju je zatvoriti i u njoj je ostala samo varljiva nada. (Hesiodus)

Carmen Xanthippis. – Ksantipina pjesma. Svadljiva žena. Sokrat je imao veoma svadljivu ženu koja je često galamila na njega, a kad bi ga pitali zašto ona više on bi odgovarao da ne više, nego da voli da pjeva, iako nema baš lijep glas. (Socrates)

Carpe diem! – Ugrabi dan! Iskoristi dan najbolje što znaš. (Horatius)

Carpent tua poma nepotes. – Tvoje će plodove brati unuci. Radi tako da u uspjesima rada mogu uživati i tvoji unuci. (Vergilius)

Castigat ridendo mores. – Kažnjava smijehom (ružne) običaje. Geslo antičke komedije.

Casus Atlantis. – Propast Atlantide. Katastrofa u kontinentalnim razmjerama. Mitski kontinent Atlantida potonuo je u jednom danu u more što je bila kazna bogova za nemoralna život njenih ljudi.

Causa Parisis. – Parisov sud. Postupak sa nesagledivim posljedicama. Paris je presudio da je Helena najljepša na Svijetu što je bio povod za početak trojanskog rata. *Mallum discordis*

Cedant arma togae. - Neka oružje odstupi pred togom. Vojska ne treba da se miješa

u tekovine mira. Toga je u simbol obrazovanog građana. (Cicero)

Cessante causa cessat effectus. – Otpadne (li) uzrok, otpast će i posljedica. Ukloni uzrok nekog događaja nećeš imati ni posljedice koju izaziva taj uzrok. (Socrates)

Ceterum autem censeo Carthaginem esse delendam. – Uostalom mislim da Kartaginu treba razoriti. Istrajnost da se postigne željeni cilj. Rim. senator Katon veoma je često završavao govore u Senatu ovim riječima jer je želio da Kartaginu pokori Rimu. Prvi dio izreke, ondoso *ceterum censeo* se kaže za nekoga ko ima neku stalnu preokupaciju: "To je njegov stalni *ceterum censeo*". (Cato)

Circulus vitiosus. – Pogrešan krug, zatvoren krug, u zaključivanju. Ali se češće misli na bezizlazan položaj. (Aristotelos) *Idem per idem.*

Citius, altius, fortius. – Brže, više, jače. Geslo suvremenih olimpijskih igara. (Coubertin) *Gens...*

Clara pacta boni amici. – Jasan dogovor, dobri prijatelji. Čist račun duga ljubav.

Claudite jam rivos, pueri; sat prata biberunt. –

Zatvorite potoke dječaci, dosta su pili pašnjaci. Kad se hoće reći nekome da već jednom prestane sa svojim glupostima. (Vergilius)

Clipeum post vulnere sumere. – Štit poslije rana uzima. Raditi nešto sa zakašnjenjem. Ne šije se marama uoči Bajrama.

Clitallae Campaspis. – Kampaspino sedlo. Kaže se za čovjeka kojeg žena iskorištava. Stari učitelj Aleksandra Makedonskog, Aristotel, zaljubio se u njegovu heteru Kampaspu i ovaj mu je poklonio. Toliko ga je zaludila da bi ga znala nagovoriti da četvoronoške ide, a ona ga je na leđima jahala. Kada je to jednom Aleksanadar slučajno vidio pitao je svog učitelja šta je on to, a on mu je odgovorio ovom frazom. (Aristotelos)

Coeptus Argonautis. – Argonautski poduhvat. Veoma težak i hrabar poduhvat. Grčki junaci na lađi su se otisnuli morem do Kolhide na Crnom Moru da donesu *Vellus aureus*. Dobili su ime po lađi Argo – Brzoplovka.

Cogitationis poenam nemo patitur. – Za svoje mišljenje niko ne može biti kažnjen (ako ga nije izrekao). Princip

koji ističe slobodu ljudske misli.

Cogito, ergo sum. – Mislim, dakle postojim. Princip svjesnosti: ako čovjek misli, znači da i postoji. (Descartes)

Concoridam patriam firmat. – Slogom jačamo domovinu.

Concrodia parvae res crescunt, discordia et maximae dilabuntur. – Slogom rastu male stvar (a neslogom i majveće mogu da propadnu).

Conditio sine qua non. – Uslov bez kojeg se ne može. Misli se da trebaju biti ispunjeni glavni uslovi da bi se nešto postiglo.

Consuetudo est altera natura. – Navika je druga narav (karakter).

Contraria contrariis curantur. – Suprotne se bolesti liječe suprotnim. Na ljuti ranu ljuta trava ide. (Hipocratus) *Similia similibus curantur.*

Cornix cornici oculos non effodiet. – Vrana vrani oči ne vadi. Zli ljudi podržavaju jedan drugog. (Homerus)

Cornus Amaltheais. – Amaltejin rog. Rog izobilja. Teče med i mlijeko. Mjesto blagostanja. Nimfa Amaleja imala je rog iz kojeg je tekla

ambrozia (hrana) i nektar (piće) bogova. (Homerus)

Corpus delicti. – Predmet zločina. Oružje koje je dokaz da je njime izvršen zločin.

Credo quia absurdum. – Vjerujem jer je besmisleno. Odnosi se na slijepo vjerovanje u bogove, jer je ih je nemoguće razumom spoznati. (Tertullianus)

Credo ut intelligam. – Vjerujem da bih spoznao. Ističe se vjerovanje u mogućnost spoznaje istine. Sam pojam *credo* je ima značenje principa: "To je njegov credo." (Aurelius)

Crescunt anni, crescunt malanni. – Rastu godine, rastu nevolje. Svako vrijeme nosi svoje breme.

Cuius regio, illius religio. – Čija je zemlja njegova je i vjera. Princip da se vjerska pripadnost naroda ravna prema vjeri vladara. Pokoravaj se zakonima zemlje u kojoj živiš. Rimljani su preuzeli preko grč. mitova i njihovu vjeru i onda su je na svoj način širili. Mnogo kasnije, 1555. godine, mirom u Augsburgu, princip je postao pravilo u Evropi.

Cuiusvis hominis est errare. – Svaki čovjek mora griješiti. Nema čovjeka koji nikada

nije pogriješio. (Aurelius)
Errare...

Cumani anni. – Kumska starost. Veoma duboka starost, jer se vjerovalo da je proročica Sibila, živjela nekoliko stotina godina. Ta Sibila (od ukupno dvanaest) dobila je nadimak Kumska po imenu grada Cumae u Kampanji, Italija.

Cum grano salis. – Sa zrcetom soli. Kaže se kada se nešto treba razumno shvatiti i ne uzimati sve zdravo za gotovo.

Cum preverso perverteris. – Sa pokvarenjakom češ se i sam pokvariti. (Socratos)

Cum tempore. – S vremenom. Odobranje zakašnjenja nekog skupa za akademskih petnaest minuta. U srednjem vijeku profesori su smjeli zakasnuti na svoja predavanja četvrt sata i to im se uvažavalo. *Sine tempore*

Cunta fluunt. – Sve teče. Latinizirana *Pantha rei*

Curriculum vitae. – Tok života. Kratak opis života koji se stavlja uz molbu za posao. Skraćena: CV

D

Dato sed non concesso. – Recimo da je tako (iako se ne slažem). Kaže se kada se želi

izraziti pomirljiv stav.
Posito...

Davus sum, non Oedipus. – Ja sam Dav, a ne Edip. Kaže neko ko ne želi da tvrdi da je pametan kao njegov sagovornik koji se pravi pametnim. Riječi roba Dava u komediji. (Terentius)

De gustibus (et coloribus) non est disputandum. – O ukusima (i bojama) ne treba raspravljati. Svako ima pravo na svoj ukus, a oni su veoma različiti.

Delectari et prodesse. – Razveseliti se i koristiti. Spojiti ugodno s korisnim. *Dulce cum...*

Deliberante Roma Saguntum periiit. – Dok je Rim vijećao, Sagunt je propao. Kada nešto očigledno propada dok se vlasti skanjuju šta da poduzmu. Dok su Rimljani odlučivali kako da se odupru Hanibalu on je 219. g.p.n.e. razorio grad Sagunt (u Španiji).

De mortuis nihil nisi bene. – O mrtvima ne treba govoriti nego dobro. O mrtvima sve najljepše. *De vivis...*

De nihilo nihil. – Od ničeg ništa (ne može da nastane). Sve ima svoj uzrok zašto nastaje. (Carus) *Ex nihilo nihil*

Dente lupus, cornu taurus petit. – Vuk napada zubima, a bik rogovima. Svako se služi oružjem koje ima. (Aurelius)

Des ubi consistam, caelum terramque movebo. – Daj gdje da stanem (pokaži mi uporište) i okrenut ću nebo i zemlju. Latinizirana *Dos po...*

De te fabula narratur. – O tebi se priča priča. Opomena da se govori o prisutnoj osobi. Nećemo ga imenovati, samo ćemo ga mrko pogledati. *Mutato nomine...*

Det ille veniam facile, cui venia opus est. – Neka lako oprostí onaj kome je opraštanje posao. Pošto opraštanje nikom nije posao, ne treba olako ništa ni oprostiti.

Deus ex machina. – Bog iz mašine. Kaže se za osobu koja se iznenada pojavi i nađe izlaz iz neke neprilike. U antičkoj predstavi kada pisac nije znao da razriješi zaplet u drami spuštao se sa neba lik nekog boga koji bi sretno razmršio dramu. Latinizirana *Theos...*

De vivis nihil nisi verum. – O živima ništa nego istinu. *De mortuis...*

Diem perdidit. – Izgubio sam dan. Kaže se za dan kad

čovjek u njemu ne učini ništa korisno. (Vespasianus)

Diem dies docet. – Jedan dan poučava drugi. Svaki dan smo iskusniji. (Aurelius)

Dificile est satiram non scribere. – Teško je ne pisati satiru. Teško je ne rugati se ljudskoj gluposti. (Juvenalis)

Dignum laude virum Musa vetat mori. – Muza sprečava da umre čovjek dostojan pohvale. Veliki ljudi se pamte po djelima. (Herodotus)

Dii majorum gentium. – Bogovi višeg reda. Uvažene osobe ili oni koji se prave važni. I:

Dii minorum gentium. – Bogovi nižeg reda. Manje važne osobe od onih prvih.

Dimidium facti, qui bene coepit, habet. – Pola urađenog ima onaj ko dobro započne (posao).

Divide et impera. – Razdvoji pa vladaj. Geslo rimskih osvajača; zavaditi svoje protivnike međusobno i time ih oslabiti pa onda ih pobijediti. Ili:

Divide ut regnes. – Podijeli da bi zavladao. Podijeli mišljenja svojih protivnika.

Divino Cassandris. – Kasandrino proricanje (savjeti). Savjeti koje niko neće da poslušá. Kasandra, trojanska princeza i sestra

Parisova zamolila je Apolona da joj podari moć proricanja što joj je on obećao ako pristane da bude njegova. Kada je dobila moć, odbila je da bude sa njim, na šta ju je on prokleo da niko ne vjeruje njenim proročanstvima.

Dixi et animam levavi. – Rekoh i olakšah dušu. Kaže se kada čovjek nešto prizna da ga ne grize savjest. Ili:

Dixi et salvavi animam meam. – Rekao sam i pobijedio sam svoju dušu. Kaže se da bi se smirila savjest. (Aurelius)

Docta ignorantia. – Učeno neznanje. Sud po kojem se najviši stupanj u spoznaji učenosti sastoji u saznanju da se ne mogu saznati najbitnije stvari života. *Oida hoti...*

Docti male pingunt. – Učeni (ljudi) loše crtaju (slova). Školovani ljudi imaju ružan rukopis jer su ga iskvarili pisanjem u toku školovanja.

Donec eris sospes (felix), multos numerabis amicos, tempora si fuerint nubila, solus eris. – Dok budeš zdrav (sretan), mnogo ćeš brojati (imati) prijatelja, ako nastane oblačno vrijeme, bit ćeš sam. Prijatelji se prepoznaju u nevolji.

Dos pu sto, kai ten gen kineso. – (g) Daj gdje da

stanem (uporište) i pokrenut ću Zemlju. Kaže se kada se očekuje od nekoga konkretna i kvalitetna pomoć u ostvarenju velike zamisli. (Archimedes) *Des ubi...*

Dramatis personae. – Likovi u drami. Spisak osoba koje se pojavljuju u drami. I danas se može naći ako pisac obrađuje neku antičku temu.

Dulce et decorum est pro patria mori adhuc dulcius pro patria vivere. – Slatko je i dično umrijeti za domovinu, a još je slađe za domovinu živjeti. (Horatius)

Dulce cum utili. – Ugodno s korisnim (spojiti). (Horatius) *Delectari...*

Dum spiro spero. – Dok (god) dišem nadam (se).

Doubus litigantibus tertius gaudet. – Kad se dvojica svađaju treći se veseli. *Inter doubus... i Tertius gaudens...*

E

Ede, bibe, dormi, sed valetudinem custodi. – Pij, jedi, spavaj, ali zdravlje čuvaj.

Ede, bibe, lude, post mortem nulla voluptas. – Pij, jedi, uživaj, poslije smrti nema zadovoljstva.

E duobus malis minimum eligendum. – Od dva zla biraj manje. (Aurelius)

Ego Claudius imperator et deus et uxor mea Messalina.

– Ja Klaudije, car i bog i žena moja Mesalina. Komentar za osobu koja je pod uticajem svoje žene. Klaudije je bio pod velikim uticajem svoje nemoralne supruge koja je imala ogroman upliv u državne poslove, a tek kada se htjela udati za Silijusa smaknuo ju je. (Claudius)

Ego genero lumen, nec tenebrae meae naturae sunt.

– Ja proizvodim svjetlo i tmina ne pripada mojoj prirodi. Odgovor vlastima koje su optuživali alkemičare da su mračnjaci. (Hermes)

Eheu fugaces labuntur anni! – Jao, brzo prolaze godine! Opomena da vrijeme brzo prolazi i da ga treba iskoristiti. (Herodotus)

Elthon, eidon, enikesa. – (g) Dodoh, vidjeh, pobijedih. (Menandres) *Veni...*

Ense et aratro. – Mačem i plugom. Geslo rim. politike: odmah po osvajanju naseliti novu zemlju svojim ljudima da na njoj žive.

Equi donati dentes non inspiciuntur. – Poklonjem konju ne gleda se u zube. Nije

kulturno tražiti zamjerku poklonu.

Equis Troianicus. – Trojanski konj. Misli se na opasnost koja je prikriivena nečijom ljubaznošću. Da bi poslije desetogodišnje opsade grada zauzeli Troju Grci su napravili konja i u njega su ušli najveći junaci, uveče su izašli iz konja i pobivši noćne straže i otvorivši kapije na prepad osvojili Troju. (Homerus) *Quidquid id est timeo Danaos...*

Errando discimus. – Na greškama učimo.

Erranti viam monstrato. – Zalutalom pokaži put.

Errare humanum est. – Griješiti je ljudski. Svako može da pogriješi, nema čovjeka koji ne griješi. *Cuiusvis...*

Es deus in nobis, agitante, calescimur illo. – Bog ju u nama i kada se on pokrene, mi se obasjamo zanosom. U antici se tumačilo da umjetničko nadahnuće dolazi kao božiji dar. (Ovidius)

Es modus in rebus. – Sve ima svoju mjeru. U svemu čovjek treba biti umjeren. (Horatius)

Estote sapientis (gementes) sicut serpentes et taciti sicut columbae. – Budite (mudri) savitljivi kao zmije i šutljivi

kao golubice. Savjet Senata rimskim poslanicima, ali i uhodama.

Etiam tu, mi fili! – I ti moj sine! Kaže se kada neko uradi nekome nešto ružno što se nikako nije moglo očekivati. Zadnje riječi Cezara kada je na njega 44. g.p.n.e. izvršen atentat u Senatu. Vidio je među zavjerenicima i svoga miljenika Junija Bruta (koji mu nije bio ništa u rodu). *Idibus...*

Et cetera. – I tako dalje. Kad se ne želi sve da kaže ili nabraja. Skraćenica: etc.

Et sit humus cineri non onerosa tuo. - I neka ne bude zemlja teška pepelu tvom. Neka mu je laka zemlja. U Rimu su se pokojnici spaljivali i urna sa pepelom se stavljala u zemlju. *Sit illi...*

Et sic philosophus non est magister lapidis, sed potius minister. – I tako filozof nije učitelj kamenu, već prije njegov sluga. Geslo po kojem alkemičari trebaju da se ponašaju u traganju za Kamenom mudraca. (R.P.)

Eunut anni more fluentis aquae. – Idu godine kao tok vode.

Ex cathedra. – Sa stolice. Kaže se kada neko veoma učeno govori o nečemu kao

što govori profesor na fakultetu za katedrom.

Exceptio firmat regulam. – Iznimka potvrđuje pravilo. Tačnije je da iznimka provjerava pravilo, jer onda jedan izuzetak nagoni ljude da provjere čitavo pravilo.

Exceptis excipiendis – Izuzevši (sve ono što je) izuzetljivo. Kaže se kad se iz razmišljanja namjerno ispusti sve što je nepotrebno.

Exegi monumentum aere perennius. – Podigao sam spomenik trajniji od kalaja. (Horatius)

Exempla sunt odiosa. – Primjeri su mrski. Nije potrebno navoditi primjere koji su već svima poznati. *Nomina...*

Ex nihilo nihil. – Iz ničeg ništa. *De nihilo nihil...*

Ex ore parvolorum veritas. – Iz dječijih usta istina. Djeca ne znaju da lažu.

Ex ossibus ultor. – Iz kostiju osvetnik. Smrt zove na osvetu. (Vergilius)

Experientia est optima rerum magistra. – Iskustvo je najbolji učitelj.

Ex ungue leonem. – Po kandžama lava (poznas). Svako se prepoznaje po onome što je najspecifičnije na njemu. (Homeros)

F

Factum infectum fieri nequit. – Učinjeno ne može postati neučinjeno. Šta je – tu je.

Fama crescit eundo. – Glasina raste idući, svako joj nešto dodaje.

Fama volat. – Glasina leti (vijest se brzo širi).

Fas est et ab hoste doceri. – Treba i od neprijatelja učiti, (tako ćeš ga bolje upoznati).

Felix qui potuit rerum cognoscere causas. – Sretan (je onaj) koji može da upozna uzroke stvarima.

Feriantque summus folgora montes. – Munje udaraju u vrhunce planina. Pred sudbinom prvo trebaju da odgovaraju najodgovorniji ljudi. (Horatius)

Festina lente – Požuri polako. Radi pažljivo, bez žurbe. *Paulatim* i *Speude bradeos...*

Fiat justitia, pareat mundus. – Neka se vrši pravda makar Svijet propao. Kud puklo da puklo.

Fiat panis! – Neka bude kruha! Geslo Rima u doba republike.

Fidelis Penelopsis. – Vjerna Penelopa, kaže se za uzoritu i vjernu Penelopu, koja je

svoga muža Odiseja čekala devet godina.

Fides Helenis. – Helenina vjernost (ironično). Komentar na nevjernu ženu. Lijepa Helena je i prije braka sa Menelajem, kraljem Sparte bila sa Tezejom, a u Troji je bila žena Parisu i Dejfbobu, a na Ostvru blaženih i Ahilu i imala je sa svima njima ukupno devetoro djece.

Fine finaliter. – Na kraju krajeva.

Finis coronat opus. – Konac djelo krasni.

Finis sanctificat media. – Cilj opravdava sredstvo. Geslo rim. imperijalne politke (kasnije jezuita).

Flectre se nequeo superos, Acheronta movebo. – Ako ne uspijem nagovoriti bogove, ganut ću Aheront. Kad te zaborave ljudi i psi su ti prijatelji. Aheront je podzemni svijet. (Vergilius)

Forsan et haec olim meminisse iuvabit. – Možda će biti dobro ako se i ovo zapamti. Misli se na iskustvo u nepovoljnoj situaciji. (Vergilius)

Franger non flectar. – Slomit ću se, ali pokloniti se neću.

Fuimus Troes, fuit Ilium et ingens gloria Teucrum. – Mi smo tek bivši Trojanci, a ovo

je bivša nam Troja. Komentar na propalu slavu. (Vergilius)

Fui quod es, eris quod sum. – Bio sam što si ti, a ti ćeš biti što sam ja. *Sum quod eris...*

Furculae Caudinae. – Kaudinski špalir (jaram). Veliko javno poniženje. Špalir od kopalja kroz koji su morale proći poražene rimske legije pošto su ih pobijedili Samničani 321. g.p.n.e. u Kaudinskom klanu.

G

Gaudeamus igitur. – Radujmo se dakle. Naslov i početak studentske himne. Autor D. Strada 1267, a melodija je iz 1797. (Pjesma i prevod su na kraju zbirke.)

Gens una sumus. – Budimo jedan rod. Geslo antičkih Olimpijskih igara. *Citius...*

Gloria Herostratis. – Slava Herostrata. "Slava" rušitelja i kriminalca. Kaže se za čovjeka koji želi da stekne slavu po svaku cijenu. Herostrat je 356. g.p.n.e. zapalio Artemidin hram u Efesu kako bi ostao upamćen u povijesti.

Gnothi seauton. – (g) Upoznaj samog sebe. Natpis na Apolonovom hramu u

Delfima, mada se pripisuje Talesu. *Meden...*

Gradatim ad sidera tollor. – Postepeno me uzdižu do zvijezda (ukazuju počasti). Kaže se kada neko počne da uspijeva u svojim ambicijama poslije dužeg vremena.

Gradus ad Parnassum. – Korak prema Parnasu. Postepeni napredak. Parnas je planina na kojoj je Apolon sa Muzama.

Graeca fides – nulla fides. – Grčka vjera – nikakva vjera. Grcima u trgovini ne treba vjerovati.

Graecia capta ferum victorem cepit et artes intulit agresti Latio. – Porobljena Grčka zarobila je nekulturnog pobjednika i unijela umjetnost u sirovi Lacij. Rim je osvojio Grčku vojno, ali je Grčka kulturom osvojila Rim. Lacij je pokrajina u kojoj je glavni grad Rim.

Gutta cavat lapidem. – Kapljica dubi kamen. I mala snaga kao što je kap vode ima svoje mogućnosti. I biber je malen, ali je ljut. (Carus)

H

Habeas tibi. – Eto ti. Pripiši to sebi. Ili:

Habeat sibi. – Neka mu bude po volji.

Habent sua, fata libelli. – Knjige imaju svoju sudbinu. Pošto su napisane žive svojim sopstvenim životom neovisno od autora, same se brane pred vremenom. (Terentianus)

Habitus (cucullus) non facit monachum. – Mantija (kukuljica) ne čini monaha. *Vestis...*

Hac via itur ad astra. – Ovim se putem ide do zvijezda. *Per aspera...*

Hanibal ante (ad) portas. – Hanibal pred vratima. Kaže se kad je velika opasnost na pomolu, kao 211. g.p.n.e. kada se kartažanski kralj Hanibal približio Rimu da ga osvoji. (Cato M.)

Hectora quis nosset, si felix Troia fuisset. – Ko bi znao za Hektora da je Troja bila sretna. Veliki događaji stvaraju velike ljude. Hektor je bio glavni komandant odbrane Troje. (Herodotus)

Hepta poleis dierizusin periryzan Homeru; Smirna, Rodos, Kolofon, Salamis, Hios, Argos, Athenai. – Sedam gradova se natjecalo da su rodno Homerovo mjesto. Za velikog čovjeka svi se otimaju.

Hic porci cocti ambulat. – Ovdje šetaju kuhani prasci.

Ima i ptičijih jezika. Nema čega nema.

Hic Rhodus, hic salta. – Ovdje je Rodos, ovdje skači. Kaže se onome ko se hvali da je učinio nešto veliko, pa se poziva da to dokaže.

Hinc illae lacrimae. – Odatle one suze. To je znači pravi razlog.

Historia est magistra vitae. – Povijest je učiteljica života. Na prošlosti i njenim greškama treba da učimo da se u budućnosti one ne ponove. (Herodotus)

Ho bios brochys he de techne makra. – (g) Život je kratak, a umjetnost je vječna. *Ars longa...*

Hoc erat demonstrandum. – To je trebalo dokazati. (Euclides)

Hoc erat in votis. (hok) – To je bilo u mojim željama. Kaže se kada se želi da naglasi da su sve želje ispunjene. (Horatius)

Hodie mihi, cras tibi. – Danas meni, sutra tebi. Sreća je promjenljiva.

Homo est astrum. – Čovjek je zvijezda. Geslo koje su kasnije pruzeli kabalisti. (Paracelsus)

Homo homini deus. – Čovjek (je) čovjeku bog. (Feuerbach) Ali:

Homo homini lupus. – Čovjek je čovjeku vuk. (Plautus)

Homo mensura. – Čovjek (je) mjerilo (svih stvari) *Omnium...* i latinizirano *Panton...*

Homo novus. – Novi čovjek. Skorojević. Kaže se za onoga koji je kao početnik tek odnedavno poznat u nekoj sredini ili profesiji.

Homo rufus raro bonus, sed si bonus, valde bonus. – Crven čovjek je rijetko dobar, ali ako je dobar, izuzetno je dobar. Izreka se odnosi na Hebreje, jer su oni pretežno bili crvenokosi.

Homo rusticus. – Tvrd čovjek. Seljačina.

Homo sapiens. – Razuman čovjek. Naziv ljudske vrste.

Homo sine pecunia – imago mortis. – Čovjek bez novca – slika (je) smrti.

Homo solitarius aut bestia aut deus. – Čovjek samotnjak ili je životinja ili bog. (Aristotelos)

Homo sum, nihil humani a me alienum. – Čovjek sam i ništa ljudsko nije mi strano. (Terentius)

Homo universalis. – Univerzalan čovjek. Odnosi se najčešće na Aristotela i Leonarda da Vinčija.

Honeste vive, neminem laede, suum cuique tribue. – Čestito živi, nikoga ne vrijeđaj, svakome njegovu daj. Geslo dobrog ponašanja.

Honores mutant mores. – Časti mijenjaju običaje. Kaže se za onoga ko postane ohol kada dođe na visok položaj.

Hora ruit, venit mors. – Vrijeme teče, ide smrt. Podsjećanje na prolaznost života. (Hesiodus)

Horridas nostrae mentis purga tenebras, accende lumen sensibus. – Očisti užasne tmine našeg uma, upali svjetlost čulima. Molitva u duhovnoj pripremi alkemičara. (R.P.)

Horror vacui. – Strah od praznine. Stah pred besmislenim životom.

Hos dynamai, u bulomai, hos de bulomai, u dynomai. – (g) Kako bih mogao – neću, a kako bih htio ne mogu. Komentar na nesklad ljudskih sposobnosti i želja.

Hybris Ladoceais. – Laodikejina oholost. Ogromna želja za vlašću. Laodikeja, odbačena žena Antioha II, selukidskog kralja, 246. g.p.n.e. ubila je i njega i njegovu novu ženu Bereniku, a glumca Artemona stavila na kraljev krevet kako bi on odglumio, tj. izgovorio

pred dvorjanima zadnju želju "umirućeg" Antioha; da kraljevstvo ostavlja njenom sinu Seluku II.

Hys ten Athenan. – (g) Svinja hoće Atenu (da uči). Kaže se kada neko hoće pametnijega da pouči. Atena je grč. božica mudrosti. *Sus Minervam...*

I

Ibis redibis numquam peribis in bello. – Slavno proročanstvo Pitije u Apolonovom hramu u Delfima, koje se može dvostrano tumačiti. Ako se zarez stavi iza *redibis*: Ići ćeš, vratit ćeš se, nikada nećeš poginuti u ratu. A ako se zarez stavi iza *numquam*: Ići ćeš, nećeš se nikada vratiti, poginut ćeš u ratu. (Herodotus)

Idem per idem. – Isto po istome, objašnjenje jednog pojma njim samim, što je besmisleno: trokutasti trokut. *Circulus...*

Idibus Martiis. – Martovske ide. Trenutak pogibljene nesreće. Dočekat će i on martovske Ide. Ide su u rimskom kalendaru bili 15. (ili 13.) dan u mjesecu prema kojem su se određivali ostali

dani u mjesecu. 15. marta 44. g.p.n.e. ubijen je Cezar. *Etiam...*

Ignis Prometeis. – Prometejev oganj (vatra). Misli se na veliku ljudsku žed za spoznajom i za postizanjem uzvišenih ciljeva. Prometej je bio titan koji je volio ljude i da bi im pomogao da lakše žive, ukrao je vatru sa Olimpa i dao je ljudima. (Hesiodus)

Ignorantia legis non excusat. – Nepoznavanje prava ne opravdava (krivca). Princip rim. prava da krivac ne može biti manje kriv samo zato što ne poznaje zakon.

Ignoti nulla cupido. – Što ne poznajemo to ne želimo.

In barbam. – U bradu. Skresati u brk.

In camera caritatis. – U sobi povjerljivo. U četiri oka. *Sub rosa*

Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim. – Upada u Scilu ko želi pobjeći od Haribde. Naročito teške situacije dovode da se čovjek iz nepovoljnog položaja nađe u još gorem položaju. Scila je opasna litica u Mesinskom zalivu na Siciliji, a Haribda morski vrtlog. (Homerus) *Inter Scyllam...*

Index librorum prohibitorum. – Popis

zabranjenih knjiga. Danas se koristi u kontekstu: Našao se na indeksu; kada je nekome zabranjeno javno djelovanje i objavljivanje njegovih djela. 1557. godine papa Pavle IV je objavio spisak "nemoralnih" knjiga za vjernike koje su bile zabranjene za čitanje.

In flagranti. – Na djelu. Pravna fraza kojom se ističe da je krivac uhvaćen na djelu.

Iniuriam qui facturus est, iam fecit. – Ko namjerava učiniti nepravdu već ju je učinio (samom namjerom).

In labore requies. – U radu je smirenje.

In magnis et voluisse sat est. – U velikim je stvarima dovoljno i htjeti. Dovoljno je nastojati ostvariti veliki poduhvat pa makar on sasvim i ne uspio. (Herodotus)

In medias res. – U sredinu stvari (kada se želi odmah preći na suštinu stvari). S neba pa u rebra. Pređi na stvar.

In medio virtus. – U sredini (je) vrlina. Sredina je carska.

In memoriam. – U spomen. Napis o umrloj osobi.

In mundo non datur casus, fatum, hiatus, saltus. – U svijetu nema slučajaja, sudbine, praznina, skokova. U svijetu je sve povezano uzročno

posljedničnim slijedom događanja. *Natura non...*

In omnibus aliquid, in toto nihil. – Od svega ponešto, u cjelini ništa. Komentar na površno urađen posao. Šućmuć, pa prolj.

Inopes nos copia fecit. – Obilje nas je učinilo siromašnim. Komentar na ljudsko otuđenje od svoje okoline kada se uzdigne iznad ostalih.

In principio erat voluptas. – U početku bijaše naslada. Geslo hedonizma koji je isticao da je zadovoljstvo prvi princip života.

In rebus adversis meliora sperare memento. – U nesreći ne zaboravi da se ponadaš u bolja vremena.

In silvam ligna ferre. – Nositi drva u šumu. Raditi besmislen posao.

In spe. – U nadi (živjeti).

Intelligenti pauca! – Pametnom malo (treba objašnjavati, jer sve brzo shvati). *Qui potest... i Sapienti sat...*

Intelligitur per se. – Razumljivo po sebi. Kaže se za ono što nije potrebno posebno dokazivati.

Inter arma silent leges. – U ratu šute zakoni. Rat ne priznaje zakone.

Inter arma silent Musae. – U ratu šute Muze. Dok je rat ne može da napreduje umjetnost. Muze su pokroviteljice umjetnosti. (Herodotus)

Inter canem et lupum. – Između psa i vuka. Komentar na doba anarhije ilustrirano padanjem večeri, kada se pas (čuvar zakona) tek pušta sa lanca, a vuk (kriminalac) već vreba plijen. (Cicero)

Inter dominum et servum nulla amicitia est. – Između gospodara i roba nema prijateljstva. Geslo rim. morala pošto su se robovi smatrali samo oruđem koje govori. *Servus...*

Inter duobus certantibus tertius gaudet. – Između dvojice zavađenih treći se veseli. *Doubus...* i *Tertius gaudens...*

Inter jocos et seria. – Između šaljivog i ozbiljnog. U šali uvali.

Inter Scyllam et Charibdim. – Između Scile i Haribde. Biti uklješten između dva zla. *Incidit in...*

Inter vaccas bos est Iovis. – Među kravama vo je Jupiter. Lako je biti pametan među budalama.

In vino veritas. – U vinu je istina. Pijan govori ono o čemu trijezan šuti.

Invita Minerva. – Protiv Minerve. Nastupiti protiv znanja, bezumno. Minerva je rim. božica mudrosti. (Horatius)

Inivitis non dantur privilegia. – Onima koji ne traže ne daju se povlastice. Ako neko želi dobiti čast to treba pokazati svojim radom i zalaganjem.

Iudex nemo poteset esse in propira causa. – Niko ne može biti sudija u vlastitoj parnici. Princip rim. prava da se sudija ne smije pojaviti kao sudija ako je u poziciji tužitelja ili tuženog.

Iuarare in verba magistri. – Skrivanje u riječima učitelja. Kriti svoj stav iza stava nekog autoriteta. *Noli iurare...*

Iuvat cibus post opus. – Prija jelo poslije rada.

J

Jus est ars boni et aequi. – Pravo je umjetnost dobroga i jednakoga.

Jus primae noctis. – Pravo prve (bračne) noći. Pravo da velikaš provede prvu bračnu noć sa nevjestom svoga roba, (u srednjem vijeku kmeta).

Jus primogeniturae. – Pravo prvorođstva. Pravo da

prvorodeni, sin nasljeđuje vladara.

Jus Romanum. – Rimsko pravo (koje je osnova svim naknadnim građanskim pravinim sistemima).

Jus vitae necisque. – Pravo života i smrti, koje su imali *Pater familias* i vladari antičkog doba do pojave građanskih država.

K

Kybos anerriftho. – (g) Neka padne kocka su riječi grč. komediografa kojeg je Cezar čitao i onda ih se sjetio i rekao na lat. (Menandres) *Alea...*

L

Laconica brevitatis. – Lakonska kratkoća. Kratko i duhovito pričanje. Npr: "Dolazi veliki broj neprijatelja." "To znači da će naša pobjeda biti slavnija."; "Persijanaca ima toliko da će strijelama zakloniti sunce." "Bar ćemo se jednom boriti u hladovini." (Herodotus)

Labitur occulte fallitque volatilis actas, et nihil est annis velocius. – Izmiče potajno (i) nestaje krilato

vrijeme i ništa nije brže od godina. (Ovidius)

Labor callum obducit dolori. – Rad otupljuje bol (tad se zaborave neprilike). (Cicero)

Labor est etiam ipsa voluptas. – Rad je po sebi užitak. (Manlius)

Labor improbus omnia vincit. – Uporan rad pobjeđuje sve. Ili:

Labor omnia vincit. – Rad pobjeđuje sve.

Laeva manu. – Lijevo rukom. Komentar na loš rukopis. Kao da si pisao lijevo rukom.

Lapis Sisyphus. – Sizifov kamen. Kamen spoticanja. Problem koji redovno ometa ostvarenje posla. *Talanta...*

Lapsus linguae. – Greška u govoru. Kaže se kada neko napravi omašku u govoru.

Lapsus calami. – Pogreška u pisanju. Danas se misli na štamparsku grešku.

Lapsus memoriae. – Greška u pamćenju, zabluda zbog zaboravljivosti.

Latet anguis in herba. – Skrivena (je) zmijsa u travi. Kaže se kada je moguća prikrivena opasnost.

Laudat venales, qui vult extrudere, merces. – Hvali robu za prodaju izloženu

trgovac. Svaki Cigo svoga konja hvali.

Legalitas regnorum fundamentum. – Zakon je temelj kraljevstva. Princip *SPQR*-a kako ne bi dolazilo do diktature pojedinca.

Legis virtus haec est: imperare, vetare, permittere, punire. – Vrlina zakona je: zapovijedati, braniti, dopuštati, kažnjavati. Princip rim. prava sa *Lex duodecim...*

Leonina sociaetas. – Društvo s lavom. Ugovor po kojem jedna strana ima velike prednosti, a druga mora da se zadovoljava onim što joj preostaje. Geslo *Pax Romana* i komentar na neravnopravan odnos nekih država kada su u nekoj uniji.

Leve fit, quod bene fertur, onus. – Lak postaje teret koji se dobro (spretno) nosi.

Lex duodecim tabularum. – Zakon dvanaest ploča. Simbol zakonodavstva u nastajanju. To je bio najstariji rim. pisani zakon uklesan 451. g.p.n.e. na dvanaest ploča od kalaja koje su stajale na glavnom rim. trgu, Forumu. *Legis...*

Lex non scripta. – Nepisani zakon. Običajno pravo.

Lex posterior derogat priori. – Prethodni zakon poništava se od novog.

Lex prospicit, non respicit. – Zakon gleda unaprijed, ne unazad. Zakon nema povratnu snagu, ne može da sankcionira prethodnu epohu.

Lex specialis derogat generali. – Posebni zakon poništava opšti, uzima se umjesto njega, iako mu katkada proturiječi.

Libenter homines id, quod volunt, credunt. – Ljudi rado vjeruju ono što priželjkuju. *Quod volumus...*

Libra Themii. – Temidina vaga. Simbol pravde, jer je Temida kao grč. božica pravde prikazivana zavezanih očiju, sa vagom u lijevoj i mačem u desnoj ruci.

Librae non ignescere est. – Knjige ne gore. Geslo da se tvorevine ljudskog duha ne mogu uništiti i pored zabrana i progona vlasti svih onih koji stvaraju svoja djela.

Licencia poetica. – Pjesnička sloboda kao mogućnost da pjesnik subjektivno opisuje događaje, da mijenja standardne riječi i da se ne pridržava literarnih pravila pisanja.

Lippis et tonsoribus notum. – Krmeljivcima i vlasuljarima poznato. To znaju i ptice na grani.

Litterae scripta manet, verbum imbelli perit. –

Napisano slovo ostaje, riječ netragom nestaje. *Verba volant...*

Longe fugit, quisque suos fugit. – Daleko bježi onaj koji od svojih bježi.

Longum iter est per praecepta, breve et efficax per exempla. – Dug je put po savjetima, a lagan po primjerima. Više se postiže dobrim primjerom nego najstrožim naredbama. *Verba movent... i Verba volant, exempla...*

Luat in corpore, qui non haber in aere. – Plača tijelom ko nema da plati novcem. U Rimu se kazna mogla otkupiti novcem, a ko ga nije imao bivao je kažnjen tjelesnom kaznom.

Lucida intervalla. – Svijetli trenuci (kada neko nešto naročito oštromno izrazi). Inače su to trenuci kod duhovnih bolesnika kada su oni pri sebi.

Lucri bonus odor. – Dobar miris dobitka. Sve je dobro što na pošten način donosi korist. *Non olet*

M

Macte animo, generose puer, sic itur ad astra. – Ne kloni duhom, plemeniti

mladiću, tako se ne ide do zvijezda. Izreka kojom se daje podrška. (Vergilius)

Magis amica veritas. – Istina mi je najboji prijatelj. *Amicus Plato..*

Magis illa iuvant, quae pluris emuntur. – Više (čovjeka) raduje ono što se skuplje plaća. Vrijednije je ono što je teže stečeno. (Juvenalis)

Magis magnos clerico non scimus magnos sapientes. – Najčešće veliki učitelji nisu veliki mudraci.

Magis vident oculi quam oculus. – Više vide oči nego oko. Više očiju više vidi.

Malum necessarium. – Nužno zlo. Nepovoljna okolnost koja se ne može izbjeći, sa kojom čovjek mora da računa. *Pecunia...*

Malum nullum sine aliquo bono. – Ni jedno zlo (nije) bez nekakva dobra. U svakom zlu ima i dobra.

Malum malo proxium. – Zlo je zlu najbliže. Nesreća nikad ne dolazi sama.

Malleus maleficarum. – Malj vještica. Osobito strog i nehuman zakon. U pitanju je inače inkvizitorski priručnik za istragu nad "vješticama" iz 1487. godine jezuita H. Institorisa i J. Sprengera.

Mallum discordis. - Jabuka razdora. Kamen spoticanja, ono što izaziva neslogu. Božica nesloge Erida bacila je zlatnu jabuku na kojoj je pisalo: "Najljepšoj!". Tri su božice smatrale da im pripada: Hera, Atena i Afrodita. Kada je Afrodita obećala trojanskom princu Parisu najljepšu ženu na Svijetu; Helenu, Paris je dao jabuku Afroditi koja mu je omogućila da ukrade Helenu, što je bio povod za trojanski rat. (Homerus) *Causa Parisis*

Manifestum non eget probatione. - Očevidna stvar ne treba dokaza.

Manus manum lavat. - Ruka ruku mi je. Komentar na uzajaman, prijateljski odnos.

Margaritas ante porcos. - (Ne bacaj) Biserje pred svinje. Ne treba o uzvišenim stvarima govoriti pred ljudima koji ih ne razumiju, ili ih nisu dostojni.

Mater certa, pater semper incertus. - Majka je sigurna, otac (je) uvijek nesiguran. Uvijek se djetetu zna mati, a otac može biti bilo ko. Mati je mati, a otac je kolac. *Pater est...*

Mater familias. - Majka obitelji. Poslije smrti oca obitelji mati je postajala glavni vlasnik i autoritet u

obitelji sa svim pravima kao i *Pater familias*.

Mater natura. - Majka priroda. Epitet prirode kao hraniteljice Čovječanstva. *Alma mater* i *Terra mater*

Mea parvitas. - Moja malenkost. Kada polemičar nema pretenzija da se eksponira ni da vrijeda predstavlja se manje važnim nego što zaista jeste.

Medies ageometretos eisito. - (g) Niko ko ne zna geometriju neka ne uđe. Natpis na Akademiji u Atini. (Platonus)

Meden agan. - (g) Ničega previše. Zajedno sa *Gnothi seauton* stajalo je na hramu u Delfima. *Multa nocent*

Meden thaumazein. - (g) Ničemu se ne treba čuditi. *Nil admirari*

Medicus curat, natura sanat. - Liječnik liječi, priroda ozdravljuje. (Hesiodus)

Medice, cura te ipsum. - Liječniče, liječi sam sebe. Pogledaj sebe kakav si.

Medico male est, si nemini male est. - Ljekaru je zlo, ako nikome nije zlo (jer tada ljekar nema posla).

Medicus - amicus et servus insanorum. - Ljekar je prijatelj i sluga bolesnih.

Medio flumine quaerere aquam. – Usrijed rijeke traži vodu. Tražiti više nego što je potrebno. Traži kruha preko pogače. (Propertius)

Medio tutissimus ibis. – Sredinom najsigurnije ideš. Treba izbjegavati krajnosti. (Ovidius)

Mel in ore, fel in corde. – Med na usnama, gorčina u srcu. Kaže se za onoga kome nije do radosti, ali ipak se ponaša kao da je raspoložen.

Memento mori. – Sjeti se se smrti. Život je prolazan. Sam pojam *memento* može imati značenje preokupacije jer je čovjeku uvijek na umu: "To je njegov redovni memento." Latiniz.: Mneme thanatoi.

Me mou haptou. – (g) Ne diraj me. Kaže onaj koji ne želi da ga ometaju. Kada je Aleksandar Makedonski upitao Diogena ima li neku želju da mu ispuni on mu je ovako odgovorio. Kasnija tradicija je dodala da mu je filozof rekao da mu se ovaj skloni sa sunca, da mu ne pravi sjenu. (Diogenis) *Noli me...*

Mens diviniior. – Božanska duša, (umjetnik u trenucima nadahnuća). Ironično rečeno odnosi se na onog koji se trudi da bezuspješno ostvari nešto uzvišeno.

Mens sana in corpore sano. – Zdrav duh u zdravom tijelu. Zapravo se misli na duhovno i tjelesno zdravog čovjeka uopće. *Orandum...*

Mirabile auditu, dictu, visu. – Čudnovato je čuti, reći, vidjeti. Kaže se za nešto što je nevjerovatno.

Mons Tarpeia. – Tarpejska pećina. Mjesto zaslužene kazne. Tarpejska pećina je na sjevernom dijelu brda Capitol sa kog su bacali zločince, a nazvana je po Tarpeji koja je izdala svoje sugrađane u borbi sa Sabinjanima, pa su nju prvu bacili sa tog mjesta.

Multa nocent. – Ničega previše. Latinizirana *Meden agan.*

Multa paucis. – Mnogo malim. Reći mnogo sa malo riječi. *Laconica brevitatis*

Multum in parvo. – Mnogo u malom. Kratko i jasno.

Multum, non multa. – Mnogo ne mnoge (riječi). Mnogo reci, a da ne govoriš mnogo riječi.

Mundus vult decipi, ergo decipiatur. – Svijet želi da bude prevaren, dakle neka i bude. Izraz inertnosti političara. Vatikan je uvijek manipulirao kraljevima. (Papa Pavle IV) *Vulgus...*

Mutatis mutandis. – Promijeniti ono što treba

promijeniti. Sa nužnim izmjenama.

Mutato nomine de te fabula narratur. – Ako (se) promijeni ime. O tebi se govori. Upozorenje nekome da se tobože govori o nekom drugom, a zapravo se stvar njega tiče. (Horatius) *De te fabula...*

N

Narrata refero. – Pričam ispričano. Po što kupio po to prodao.

Narratur et prisca Catonis saepe caluisse virtus. – Priča se da se često raspalila i staloženost ozbiljnog Katona. Niko nije savršen. Katon je u Rimu bio uzor mirnoće i trezvenosti.

Nasus Cleopatri. – Kleopatrin nos. Nos koji namiriše dobru priliku. Da bi ostala na prijestolju žrvovala je brata (i ujedno muža) Ptolomeusa XIII (dala da ga Cezar ubije), zatim ubijedila Cezara da se razvede od žene Kalpurnije i uda za nju. Kada je Cezar ubijen, našla je Antonijusa, također ga navela da se razvede od žene Oktavije i da se oženi za nju. Ironično je govoreno već u antici da je Kleopatrin nos bio

kraći (zapravo da nije tako dobro njušila povijesne situacije) karta Svijeta bi izgledala drugačije.

Naturae convenienter vive. – Živi primjereno prirodi (jer priroda je umjerena u svemu.)
Natura non facit saltus. – Priroda ne pravi skokove. *In mundo...*

Naturale praisumitur, donec contrarium. – Smatra se istinom ono što je prirodno, ali samo dok se ne dokaže suprotno.

Naturalia non sunt turpia. – Što je prirodno nije sramotno. Pojam naturalia je na lat. jeziku plurale tantum za spolne organe oba spola, dakle misli se na golo tijelo.

Navigare necesse est. – Ploviti je potrebno. (Cicero) Izreka dopunjena:

Navigare necesse est, vivere non necesse est. – Ploviti je potrebno, a živjeti nije potrebno. Veliki vojskovođa i moreplovac kakav je bio Pompej Veliki isticao je važnost moreplovstva za Rim pretjerujući pri tome. (Pompeius)

Ne bis de eadem re sit actio. – Neka se o istoj stvari ne započinje sudski postupak dva puta. Pravni princip koji ističe da se ne može nekome suditi dva puta za isto.

Necessitas non habet legem.

– Nužda nema zakona. Sila ne poznaje zakon.

Nec Hercules contra duos. –

Ni Herkul protiv dvojice. Dva loša ubiše Miloša.

Nec locus ubi Troia fuit. –

Ne vidi se ni mjesto gdje je bila Troja. Ni kamen na kamenu nije ostao. (Homerus)

Ne Jupiter quidem omnibus placet. –

Ni sam Jupiter ne sviđa se uvijek svima. Taj se još nije rodio ko je svima ugodio.

Ne maior poena quam culpa sit. –

Neka kazna ne bude veća od krivice. (Cicero)

Neminem laede. –

Ne vrijeđaj nikoga.

Nemo ante mortem**(obitum) beatus.** –

Niko nije sretan prije smrti. Kada je persijski car Kir 546. g.p.n.e. zarobio lidijskog kralja Kreza on je zavapio: "Solone, Solone!" Na to ga je Kir zapitao zašto priziva ime grč. zakonodavca, on je tada rekao gornju poslovicu koju mu je jednom kazao Solon. Krez je mislio da je najsretniji čovjek na Svijetu, pošto je bio veoma bogat, ali ni za koga se ne može reći da je bio sretan dok mu se život ne završi. (Solones) *Abundantia Croesis*

Nemo propheta in patria. –

Niko nije prorok u (svojoj)

domovini. Ni jedan veliki čovjek, a koji odudara od ogromne većine ljudi nije rado prihvaćen u svojoj sredini.

Ne quidquam sapit, qui sibi non sapit. –

Nije pametan onaj koji sam za sebe nije pametan. Čovjek treba biti mudar da prvo misli na svoje dobro. (Hesiodus)

Nescis quid vesper serus vehat. –

Ne znaš šta kasna večer nosi. Nikad se ne zna šta nosi noć, a šta donosi dan.

Nescit vox missa reverti. –

Izrečena riječ ne može se vratiti. Misli se da se ne treba žuriti sa objavljivanjem napisanog. (Horatio)

Ne sus Minervam doceat.

Neka svinja ne poučava Minervu. Pile uči kvočku kako se nose jaja. *Hys ten...* i *Sus Minervam...*

Ne sutor ultra crepidam. –

Neka cipelar ne ide dalje od cipele. Ne govori o onome u šta nisi upućen. *Sutor...*

Nihil agentis dies longus est.

– Onome ko ništa ne radi dan je dugačak.

Nihil est ab omni parte beatum. –

Niko nije sasvim sretan.

Nihil est in intellectu, quod non prius fuerit in sensu**(nisi intellectus ipse).** –

Ničega nema u razumu što

(već) nije bilo u osjećaju (čulima) (osim razuma samog). (Locke, a dodatak u zagradi potiče od Leibniza)

Nihil habenti nihil deest. – Ko ništa nema tome ništa ni ne nedostaje.

Nihil habeo, nihil curo (timeo). – Ništa nemam, ništa se ne brinem. (bojim). Nema ni kućeta ni maćeta.

Nihil novi sub sole. – Ničeg novog pod suncem. *Status quo*

Nihil probat, qui nimium probat. – Ništa ne dokazuje ko previše dokazuje.

Nihil sciri potest, ne id ipsum quidem. – Ništa se ne može znati, pa ni to samo (tj. ni no da se ništa ne može spoznati). Misao koja negira mogućnost ljudske spoznaje.

Nil admirari. – Latinizirana *Meden thaumazein*.

Nil fit ad nihilum. – Ništa ne postaje ništa. Ništa se ne može sasvim izgubiti. (Hesiodus)

Nil medium est. – Nema srednjeg puta. Ili – ili!

Nil mortalibus ardui est. – Ništa smrtnicima nije teško. Čovjek sve može. (Horatio)

Nititur vetitum semper cupimusque negata. – Stalno želimo zabranjeno i žalimo što nam nije dopušteno.

Svako voli zabranjeno voće. (Ovidius)

Nodus Gordis. – Gordijev čvor. Veoma zamšena situacija. Kralj Gordije je napravio čvor na rudi svojih kočija i po proročanstvu onaj ko razriješi čvor postat će vladar Svijeta. Kad je Aleksandar 334. g.p.n.e. stigao u Gordion, a znajući za proročanstvo, jednostavno je mačem presjekao čvor i postao vladar pola Svijeta.

Nolens-volens. – Hoćeš – nećeš. Nuđen kao i čašćen.

Noli (Non) iurare in verba magistri. – Ne treba se zaklanjati iza riječi učiteljeve, odnosno treba biti samostalan i citatima se ne skrivati iza mišljenja autoriteta. *Iurare...*

Noli me tangere! – Latinizirana: *Me mou...*

Noli turbare circulos meos! – Ne pomjeraj (kvari) moje kružnice. Kaže se kada se hoće naglasiti da naučnike (i umjetnike) ne treba uvlačiti u ratne sukobe. Zadnje riječi naučnika Arhimeda. Kada su Rimljani osvajali Sirakuzu 212. g.p.n.e., zatekli su i starog naučnika kako crta kružnice u pijesku. Kada je legionar prišao da ga ubije on je rekao ove riječi. (Archimedes)

Nomen est omen. – Ime je znak. Već su Rimljani primjetili da se neki ljudi nastoje da ponašaju u skladu sa svojim imenom.

Non bene pro toto libertas venditur auro. – Sloboda se ne prodaje ni za sve zlato (ovoga Svijeta). (Natpis na tvrđavi Lovrijenac u Dubrovniku)

Nomina sunt odiosa. – Imena su mrska. Kada se navodi neki događaj nije uvijek potrebno imenovati učesnike dešavanja da se neko ne bi uvrijedio. (Herodotus) *Exempla...*

Non Caesar supra grammaticos. – Nije Cezar iznad gramatičara. Vladari ne trebaju da se miješaju u poslove nauke. Cezar je prije bitke protiv Pompeja kod Farsale 48. g.p.n.e. poslao u Rim glasnika sa naložima kako da se urede pitanja izučavanja lat. jezika. Tada mu je Senat ovako odgovorio.

Non cuivis (homini) contigit adire Corinthum. – Nije svakom (čovjeku) dato doći u Korint. Ne rađa se svako pod sretnom zvijezdom. (Horatio)

Non entis nulla sunt praedicata. – O onome čega nema ne može se ništa reći. Ono čega nismo svjesni da

postoji ne možemo ni spoznati.

Non est culpa vini, sed culpa bibentis. – Nije krivo vino, nego onaj koji ga pije. Nije vino pijano, nego glava.

Non existentis nulla sunt iura. – Koga nema taj nema nikakvih prava. Koga nema, ni dijela mu nema.

Non ex quovis ligno fit Mercurius. – Ne može se od svakog drveta istesati Merkur. Nije sve za svakoga. Merkur je glasnik rim. bogova.

Non fructificat automno arbor, quae vere non floruit. – Ne daje u jesen plodove drvo koje u proljeće nije cvjetalo. Pitat će te starost gdje ti je bila mladost. (Petarca)

Non nemeranda, sed ponderanda argumenta. – Dokaze valja prosuđivati, a ne brojati.

Non olet. – Ne smrdi. Kaže se i danas kad se hoće reći da nije važno na koji je način novac zarađen. Rim. car Vespazijan je prvi u Svijetu uveo javne klozete i naplaćivao njihovu upotrebu (kako bi napunio državnu blagajnu). Kada mu je sin Tit prigovorio zašto se upustio u to, na šta mu je otac mu je turio pod nos novac i rekao ovu sentencu. *Lucri bonus...*

Non omne licitum et honestum. – Nije sve časno što je dopušteno.

Non omnia possumus omnes. – Ne možemo svi sve. Nismo svi jednaki.

Non omnis moriar. – Neću sav umrijeti. Iza čovjeka ostaje njegovo djelo. (Horatius)

Non plus ultra. – Dalje se ne može. Nešto što se ne može prevazići.

Non procul a proprio stipite poma cadunt. – Ne padaju jabuke daleko od stabla. Ne pada iver daleko od klade.

Non qua itur, sed qua eundum est. – Ne kuda se ide, nego kuda treba ići. Ne treba ići tamo gdje nas želja vuče, nego pravim putem.

Non quam diu, sed quam bene vixeris, refert. – Ne radi se o tome koliko si dugo živio, nego kako si dobro (sadržajno) živio.

Non quantum, sed quid. – Ne koliko, nego šta. Nije bitan kvantitet (bilo čega), nego kvalitet.

Non quid, sed quis. – Ne šta, nego ko. Nije važno šta je rečeno, nego ko je to rekao, može li se ozbiljno shvatiti izjava te osobe.

Non sholae, sed vitae discimus. – Ne učimo za školu, nego za život.

Non, si male nunc, et olim sic erit. – Ako je sada zlo, neće uvijek biti. Sve prolazi, pa i zlo.

Non timor, sed admiratio et gratitudo deos fecit. – Nije bogove stvorio strah nego divljenje i zahvalnost. Euhemerizam je postavio tezu da su neki smrtnici zbog svojih vrlina i junaštava kroz narodni duh iz zahvalnosti uzdignuti u rang bogova jer su "zaslužili" svoje mjesto na Olimpu. (Euhemerus)

Noscitur ex socio, qui non cognoscitur ex se. – Po drugovima će se poznati onaj ko se ne može da prepozna po sebi. S kim si – takav si.

Nota bene. – Pamti dobro. Napomena da se nešto treba da upamti. Skraćeno: N. B.

Nulla dies sine linea. – Nijedan dan bez crte. Svaki dan treba raditi, kao slikar Apel koji je slikao svaki dan. (Plinius M.)

Nulla fere causa est, in qua non femina litem moverit. – Nema gotvo stvari o kojoj žena ne bi pokrenula priču. (Juvenalis)

Nulla lex satis commoda omnibus est. – Nema zakona koji bi svima bio prikladan. (Livius)

Nulla poena sine lege. – Nijedna kazna (ne smije se izreći) bez zakona.

Nulla redemptio sine sanguine. – Nema slobode bez krvi.

Nulla regula sine exceptione. – Ni jedno pravilo nije bez iznimke.

Nulla temestas magna perdurat. – Nijedna oluja ne traje dugo. Svaka sila za vremena. (Herodotus)

Nullum et iam dictum, quod non sit dictum prius. – Ništa se više ne može reći što već prije nije rečeno. Nema originalnih ideja. (Terentius)

Nullum magnum ingenium sine quodam dementiae gradu. – Ni jedan veliki um nije bez nekog stepena ludosti. (Herodotus)

Nullus est liber tam malus, ut non aliqua parte prosit. – Nijedna knjiga nije tako loša da nekim dijelom ne bi koristila. (Plinius Mn.)

Nunc est bibendum nunc pede libero pulsanda tellus. – Sada valja piti, sada slobodno plesati. Kaže se kada prođe veliko zlo. Sad je vrijeme da se veselimo. Poslije pobjede Augusta nad Antonijusom kod Akcijuma 31.g.p.n.e. zapisao (Horatius).

O

Obliti privatorum publica curate. – Zaboraviviši na privatne stvari, brinite se za javne poslove. (Natpis na Kneževom dvoru u Dubrovniku)

Obesquium amicos, veritas odium parit. – Ugadanje stvara prijatelje, a istina mržnju. (Terentius)

Occultum Sphingis. – Sfingina tajna (zagonetka). Teško rješiva situacija. Epizoda iz mita o Edipu: Čudovište Sfinga je prolaznicima sa stijene postavljala zagonetku i pošto je ljudi ne bi riješili ona bi ih pojela. Zapitala je i Edipa: Ujutro ide na četiri noge, u podne na dvije, a predveče na tri. Od stvih stvorova jedini mijenja broj nogu, a upravo kad ih ima najviše, najmanja je snaga i brzina njegova. Edip je odgovorio da je to čovjek; jer u jutro svog života puže četvoronoške, u zenitu života hoda dvonožno, a pod starost se pomaže štapom. (Hesiodus)

Oculae Argusis. – Argusove oči. Kaže se za onoga koji sve primjećuje. Argus je bio div koji je imao stotinu očiju.

Oderint, dum metuant. – Neka me mrze, samo neka me

se boje. Kada se filozof Seneka usudio da kaže Kaliguli da ga narod mrzi ovaj mu je ovako rekao, izreka je citat iz tragedije; nije Kaligulina. (Accius)

Oderunt peccare boni virtutis amore. – Dobri (ljudi) mrze grijeh iz ljubavi prema vrlini.

Oida hoti uden oida. – (g) Znam da ništa ne znam. Treba uvijek težiti znanju mada čovjek i da cijeli život uči ne može opet sve da nauči. (Socratos) *Docta.. i Scio me...*

Omne animal post coitum triste nisi mulier qallusque. – Svaka je životinja poslije spolnog odnosa tužna osim žene i pijetla. (Juvenalis)

Omne initium fifficile est. – Svaki početak je težak.

Omne nimium nocet. – Sve što je previše – škodi.

Omne trinum bonu perfectum. – Sve trostruko je dobro (savršeno).

Omnes vulnerant, ultima necat. – Svi (sati) ranjavaju, posljednji ubija. Svaki put kad se oglasi javni, gradski sat, čovjek se sjeti vremena i to ga bocne, a zadnji sat u životu mu je onaj smrtni. (Natpis na satovima u srednjem vijeku)

Omnia divinae divinitas, virgae duo est. – Sve su

božice božanstvene, (a samo) dvije su djevice. Pohvala Ateni i Artimidi da su iznad ostalih u svoj uzvišenosti.

Omnia mea mecum porto. – Sve svoje nosim sa sobom. Prave vrijednosti čovjek nosi u svome duhu. (Biantus)

Omnia mutantur, nihil interit. – Sve se mijenja, ništa ne propada. Antičko zapažanje o neuništivosti materije. (Heraclitus)

Omnia possideat, non possidet aera Minos. – Sve može imati (posjedovati) Minos, ali zrak ne. Ne možeš u svemu uspjeti. Ikar je pokušao pobjeći iz grada Minosa sa Krete napravivši krila, ali nije uspio u tome. (Dedal, njegov otac)

Omnia praeclara rata. – Sve lijepo je rijetko (inače da je učestalo bilo bi obično).

Omnia vincit amor, et nos cedamus amori. – Sve pobjeđuje ljubav i mi treba da se pokorimo ljubavi. (Vergilius) *Amor...*

Omnibus pro unus – unus pro omnibus. – Svi za jednoga – jedan za sve. Geslo pobunjenih robova u Rimu.

Omnis amans amens. – Svaki zaljubljenik je lud (jer misli srcem, a ne mozgom).

Omnium artium medicina nobilissima. – Od svih

vještina medicina je najplemenitija. (Hippocrates)

Omnium rerum (mensura) homo. – Svim je stvarima (mjerilo) čovjek. *Homo mensura...* i latinizirana *Panton...*

Opera selecta. – Sabrana djela.

Opinio communis. – Javno mnijenje (mišljenje).

Optima fide. – U najboljoj namjeri.

Optimum condimentum fames. – Najbolji začim je glad.

Optimum medicamentum quies est. – Najbolji lijek je mirovanje. (Galenus)

Optimus testis confitens reus. – Najbolji svjedok je optuženik koji priznaje. Priznanje okrivljenog je najjače svjedočanstvo.

Opus citatum. – Navedeno djelo, djelo koje je u citiranju već spomenuto. Skrać. op. cit.

Opus Herculeum. – Herkulsko djelo. Veliki podvig. Heraklo je najveći grč. junak.

Orator fit, poeta nascitur. – Govornik se postaje, a pjesnik se rađa. Govorništvo se smatralo zanatom, a pjesništvo darom. (Ovidius)

Orandum est ut sit mens sana in corpore sano. – Treba se moliti (bogovima)

da bude zdrav duh u zdravom tijelu. (Juvenalis) *Mens sana...*

O sancta simplicitas! – O blažena gluposti! Kaže se kad se želi istaći nečija glupost koja je spojena sa velikim ambicijama. Uzviknuo je Hus 1215. godine sa lomače kada je vidio da neki baba prinosi cjepanice, jer je kiša počela da gasi vatru. (Hus)

O tempora, o mores! – O vremena, o običaji! Pokvarenog li svijeta. Iz prvog govora protiv Kataline zavjere. (Cicero.)

O terque quaterque beati. - O tri i četiri puta blaženi. Kaže se nekome kada se želi istaći da je osobito sretan. Uzvik Eneja u kada se našao u buri, a misli na poginule Trojance koji ne moraju da doživljavaju oluju. Enej je Trojanac koji je poslije pada Troje otišao u Italiju, a njegov potomak Romul je osnovao Rim. (Vergilius)

Otium cum dignitate. – Dokolica s dostojanstvom. Mogućnost za dostojanstveni nerad u kojem umjetnik može nesmetano da stvara. (Cicero)

Otium sine litteris mors est et hominis vivi sepultura. – Dokolica bez knjige je smrt i pogreb živog čovjeka. (Seneca)

O urbem venalem et mature (breui) perituram, si solum emptorem invenerit! – O podmitljivog li grada, koji će uskoro propasti, samo kad se nađe kupac! Po povijesničaru Salustijusu riječi numidskog kralja kada se uspio da oslobodi iz rim. ropstva zahvaljujući podmićivanju rim. senatora. (Jugurtha)

P

Pacta sunt servanda. – Ugovore treba poštivati.

Panem et circenses. – Kruha i igara. Narod treba biti zadovoljan da bi se sa njime lakše upravljalo. Geslo *SPQR*-a. (Juvenalis)

Pantha rei. – (g) Sve teče. Sve se mijenja. (Heraclitus) *Cunta...*

Panton grematon metron ho anthropos. – (g) Svim stvarima mjerilo je čovjek. (Pitagoras) *Homo mensura... i Omnium rerum...*

Paraphrasis poetica. – Slobodan pjesnički prepjev (za razliku od doslovnog prevoda).

Parcere subiectis et debellare superbos. – Praštati pokornima i obarati ohole. Geslo rim. politike iz doba republike.

Pares cum paribus facillime congregantur. – Jednaki se s jednakima najlakše nađu. (Cicero)

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. – Tresu se brda, a rodit će se smiješni miš. Komentar na preveliku pompu zbog beznačajne stvari. (Horatio)

Parva, sed apta mihi. – Malena, ali meni prikladna. (Natpis na kući uglavnom iz vlasnikove skromnosti)

Pater est is, quem nuptiae demonstrant. – Otac je onaj koga pokazuje vjenčana veza. *Mater certa...*

Pater familias. – Otac obitelji. (koji je imao apsolutno pravo nad imovninom u domu i *Jus vitae...*, po njegovoj smrti to pravo je prelazilo na *Mater familias*.)

Paulatim longius itur. – Polako idući dođe se dalje. *Festna lente*

Pavor nocturnus. – Noćna mora. Strah u snu.

Pax Cererem nutrit. – Mir hrani Cereru. U miru se može čovjek baviti poljoprivredom. Cerera je rim. božica prirode.

Pax Romana. – Rimski mir. Nametnuti mir. Rim je pobjedenima diktirao uslove mira u kojem je do izražaja dolazila *Lenonia societas*. Car

August posvetio je žrtvenik miru Ara pacis Augustae 9. g.p.n.e.

Pecunia malum necessarium est. – Novac je nužno zlo. *Malum necesarium*

Pedibus timor addidit alas. – Strah daje nogama krila.

Penis bonus, pax in domus. – Dobar penis, mir u kući. Dobar muž i otac zna dobro upravljati svojim domom.

Penis normalis dosim. – Normalan penis posjedovati. Recept histeričnim ženama, jer se mislilo da histerija dolazi od bolesti materice. (Galenus)

Peracti labores iucundi. – Dovršeni poslovi su ugodni.

Per aspera (aruda) ad astra. – Po trnju do zvijezda. Trnovit je put do uspjeha. *Ad augusta...* i *Hac via...*

Per fas et nefas. – Po pravu i protiv prava. Ako nećeš milom hoćeš silom.

Periculum in mora. – Opasnost (je) u odgađanju. Ne treba ništa odgađati.

Per risum multum debes cognoscere stultum. – Po velikom ćeš smijehu prepoznati luđaka. Luda se po smijehu poznaje.

Philipydes advenit! – Filipides stiže! Kaže za onog ko donosi veoma važne vijesti kao što je Filipid donio

Atinjanima vijest o pobjedi nad Persijanacima na Maratonu 490. g.p.n.e.

Pictura Zeuxis – Zeukisovo slikanje. Rješavanje problema na domišljat način. Kada je mladom slikaru Zeulsisu Periklo naredio da naslika Lijepu Helenu on se sakrio iza zavjese u javnom kupatilu i slikao djevojke dok su se odlazile da kupaju, a od svake je slikao ono što je na njoj najljepše.

Pictoribus atque poetis quidlibet audendi semper futi aequa potestas.

– Slikari i pjesnici uvijek su se smjeli odvažiti na šta god hoće. (Horatio)

Plaudite, acta est fabula. – Pohvalite me, igra je dovršena. Zadnje riječi cara Augusta (Augustus)

Plenus venter non studet libenter. – Pun stomak nerado uči.

Pluralis modestiae – Iskrena množina. Običaj polemičara i povjesničara da katkad iz nadutosti govore za sebe "mi" umjesto "ja".

Poetis omnia licent. – Pjesnicima je sve dopušteno. (Ovidius) *Artes...*

Pons asinorum. – Magareći most. Naziv za knjigu ili neko nastavno sredstvo koje omogućava lakše učenje

gradiva slabijim učenicima.
(Pitagoras)

Posito sed non concesso. – Recimo da je tako, mada ja ne vjerujem. *Dato...*

Post coenam stabis aut (seu) passus mille meabis. – Poslije jela treba stajati ili hiljadu koraka prošetati. Ili:

Post coenam iace et pausa, nec i nec sta sine causa. – Poslije jela lezi i odmaraj se, ne hodaj niti stoj bez razloga. I pas legne da se ručak slegne.

Post faktum (festum). – Poslije događaja (slavlja). Prekasno.

Post hominum memoriam. – Poslije čovjekovog pamćenja. Otkada ljudi pamte. Od pamtivjeka.

Post jusculum purum. – Poslije juhe čisto (vino treba piti). Gurmansko geslo.

Post nubila Phoebus. – Poslije kiše Sunce. Poslije nesreće dolazi sreća. Febus je rim. bog Sunca. *Post tenebras...*

Post scriptum. – Poslije napisanog. Dodatak od još nekoliko rečenica kojih se onaj koji je pisao pismo prisjetio da ih treba napisati. Na kraju pisma ide skraćeniica P. S. pa se dopusuje.

Post tenebras lux. – Poslije tmine svjetlo. *Post nubila...*

Potentis potenter tormenta patientur. – Nasilnici će nasilno pretrpjeti mučenje. Ko se maća laća od maća i gine.

Potior visa est periculosa libertas quieto servitio. – Bolja je opasna sloboda nego mirno robovanje.

Potius sero quam numquam. – Bolje ikad nego nikad. *Praestat...*

Praesente medico nihil nocet. – U prisutnosti ljekara ništa ne škodi. Katkada kad čovjek ode ljekaru prestane se loše osjećati. Kod zubara zub prestane da boli. (Hesiodus)

Praestat sero, quam numquam. – Bolje kasno nego nikada. Nikad nije kasno. *Potius...*

Prima lex historiae, ne quid falsi dicat. – Prvi zakon povijesti, ne govoriti laži.

Prima virtus est vitio carere. – Prva je vrlina izbjegavati greške (tj. biti bez mana).

Primo movest, ulitmo moriens. – Prvo se pokreće, a posljednje umre. Zagonetka, a odgonetka je: srce.

Primum vivere (esse), deinde philosophari. – Prvo živjeti, a onda mudrovati. Prvo je potrebna briga za život, a tek onda za duhovne potrebe.

Primus inter pares. – Prvi među jednakima (bio je vođa gensa ili plemena koji je kasnije postao vođa.

Principium dimidium totius. – Početak je pola cjeline (posla). (Aristotelos)

Prior tempore, potior iure. – Prvi po vremenu, jači po pravu. Ko prije djevojci njemu djevojka.

Procul a Iove, procul a fulmine. – Daleko od Jupitera, daleko od groma. Ne treba se bojati vatre onaj koji je daleko od nje. U podtekstu: što je čovjek na višem položaju život mu je u većoj opasnosti.

Pro et contra. – Za i protiv. Kaže se kada se trebaju navesti dokazi za ili protiv nečega, da bi se to prihvatilo ili odbilo. (Herodotus)

Pro forma. – Iz formalnih razloga. Reda radi.

Promissa cadunt in debitum. – Obećanje pada u dug. Obećanje treba održati.

Promoveatur ut amoveatur. – Neka bude unaprijeđen da ne bude uklonjen. Praksa da neka uticajna osoba koja je postala "nezgodna" na svom položaju bude unaprijeđena kako bi se prikrilo pravi razlog promjene. (Herodotus)

Proximus esto bonis, si non potes optimus esse. – Budi

najbliži dobrima, ako ne možeš biti najbolji. (Cato)

Proximus est sibi quisque. – Svako je sebi najbliži.

Pulchra ut luna, electa ut sol. – Lijepa kao Mjesec, sjajna kao Sunce. Pohvala lijepoj djevojci.

Punitur, ne peccetur. – Treba kažnjavati da bi se spriječilo grijehenje. Bolje spriječiti nego liječiti.

Q

Quae nocet, docent. – Što škodi to poučava. Na greškama učimo.

Quarenda pecunia primum est. – Prvo treba doći do novca. Geslo da se čovjek u životu prvo mora finansijski osigurati pa onda ići dalje.

Quale vinum, tale Latinum. – Kakvo vino, takav latinski (jezik). Anegdota: Domaćin je ponudio gosta lošim vinom, a gost je znao da domaćin ima i bolje vino. Probavši vino reče: Bonus vinus. (Kao kada bi mi rekli: dobar vin.) Domaćin iznese malo bolje vino, a gost kaže: Bonus vinum. (Dobar vino.) Tek kada je domaćin iznio najbolje vino, gost je kazao: Bonum vinum. (Dobro vino.) Na domaćinovo pitanje zašto

je onako govorio gost mu je odgovorio gornjom izrekom.

Qualis artifex pereo. – Kakav umjetnik umire. Zadnje riječi cara Nerona koji je mislio da je veliki umjetnik. (Nero)

Qualis rex, talis grex. – Kakav je kralj, takav je i narod. Kakav pastir takvo stado.

Qualis vir, talis oratio. – Kakav čovjek, takav mu je i govor. Čovjek se pozna po govoru. (Platonus)

Qualis vita, et mors ita. – Kakav život, takva smrt. Svako zasluži onakvu smrt od svog života kakav je imao. (Herodotus)

Quam parva sapienta regitur mundus! – Sa kako se malo mudrosti upravlja svijetom! Kritika na loše narodne vođe i političare. (Herodotus)

Quandoque bonus dormitat Homerus. – Katkad zaspe i dobri Homer. I najpametniji može pogriješiti.

Quantum est quod nescimus. – Koliko je toga što ne znamo.

Quantum potes, tantum adue. – Koliko možeš toliko se usuđuj. Ne precjenjaj svoje mogućnosti.

Quasi re bene gesta. – Nuđen kao i čašćen.

Quem desu perdere vult, primum dementat. – Koga bog želi da uništi prvo mu oduzme pamet. Uglavnom se mislilo na tiranine kao sto su Kaligula i Neron.

Quem di diligunt, adolescens moritur. – Koga bogovi vole, umire mlad (da se ne bi patio u životu). (Plautus)

Quem di odere, pedagogum vecere. – Koga bogovi mrze načine ga nastavnikom.

Qui bene bibit, bene dormit. Qui bene dormit, non peccat. Qui non peccat, venit in coelum. Ergo: qui bene bibit, venit in coelum. – Šaljivi primjer za logički zaključak iz više premisa: Ko dobro pije, dobro spava. Ko dobro spava, ne griješi. Ko ne griješi, odlazi u nebo. Dakle: ko dobro pije, odlazi u nebo.

Qui bene distinguit, bene docet. – Ko dobro razlikuje (stvari), dobro poučava.

Qui desiderat pacem, praeparet bellum. – Ko želi mir neka se priprema za rat (da se brani).

Quid iuvat amisso claudere septa grege. – Šta vrijedi zatvarati tor kada je stado nestalo.

Quid iuvat aspectus, si non conceditur usus. – Šta koristi pogled (na nešto) ako nije

dopušten užitak (toga što se vidi). (Ovidius)

Quid leges sine moribus proficiunt. – Šta vrijede zakoni gdje nema čestitosti.

Quidquid agis, prudenter agas, et respice finem. – Šta god radiš, pametno radi i pazi na svršetak. (Socratos)

Quidquid discis, tibi discis. – Šta god učiš, sebi učiš.

Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentes. – Šta god da je, bojim se Danajaca (Grka) i kad darove donose. Laokont, trojanski svećenik je ovo rekao za troj. konja, sumnjajući u grčku darežljivost. (Homerus) *Equis Troianicus*

Quidquid in occulto est, in apricum proferet aetas. – Šta god je sakriveno na javu će iznijeti vrijeme. Zaklela se zemlja raju da se tajne sve doznaju. (Herodotus)

Qui habet tempus, habet vitam. – Ko ima vremena, ima život.

Quilibet fortunae suae faber est. – Svako je kovač svoje sreće. (Horatius)

Quilibet praesumitur bonus donec probetur contrarium. – Svako je dobar dok se ne dokaže suprotno.

Qui non vult intelligi non debet legi. – Onog koji neće da bude shvaćen (ko

nerazumljivo piše) ne treba ni čitati.

Qui parcit virgae, odit filium suum. – Ko žali šibu, žali svoga sina. Batina iz raja izašla. (Platonus)

Qui potest capere, capiat. – Ko može da shvati neka shvati. Pametnom ne treba objašnjavati. *Inteligenti pauca... i Sapienti sat*

Qui proficit in artibus et deficit in moribus, plus deficit quam proficit. – Ko napreduje u učenju, a nazaduje u vladanju, više gubi nego što dobiva. (Socratos)

Qui pro innocenti dicit, satis est eloquens. – Ko govori u korist nevinog dovoljno je rječit. Lako je nevinog braniti.

Qui quae vult dicit, quae non vult audiet. – Ko govori što hoće, čut će što neće. Rugala se ruga pa joj bila druga. (Ternetius)

Qui scribit, bis legat. – Ko piše, neka dva puta pročita (da vidi da se nisu potkrale neke greške pri pisanju).

Quisque suorum verborum optimus interpres. – Svako je najbolji tumač svojih riječi. (Socratos)

Quid, quis, ubi, quibus, auxilliis, cur, quomodo, quando. – Šta, ko, gdje,

čime, zašto, kako, kada. Pitanja na koja treba da se odgovori pišući priču ili izvještaj.

Quisquis amat ranam, ranam, esse putat Dianam.

– Ko voli žabu, smatra da je i božica Dijana žaba. Svakome je njegova draga najljepša. Dijana je rim. Božica plodnosti.

Qui tacet, cosentire videtur. – Ko šuti čini se (kao) da odobrava. Prešutna saglasnost.

Quod cito fit, cito perit. – Što brzo nastaje, brzo i propada (jer je loše, na brzinu napravljeno). (Aristotelos)

Quod differtur, non aufertur. – Što se razglasi, ne može se uništiti.

Quod dixi, dixi. – Što rekoh rekoh. Što rekoh ne porekoh.

Quod scripsi...

Quod dubitas, ne feceris. – U šta sumnjaš, ne čini. (Plinius M.)

Quod est inferius, est sicut quod est superius, et quod est superius est sicut quod est inferius ad perpetranda miracula rei unis. – Ono što je dolje slično je onom što je gore, a ono što je gore, slično je onom što je dolje, a sve zato da bi bilo jedno. Prvi princip kabale iz Tabule Smaragdine koji govori da je

čovjek ustvari mikrosomos u makrokosmosu. (Hermes)

Quid factum est, infectum fieri nequit. – Što je učinjeno, ne može postati neučinjeno. Šta je, tu je. (Hesiodus)

Quod licet Jovi, non licet bovi. – Što je dozvoljenu Jupiteru nije volu. Nije sve za svakoga.

Quod medicamenta non sanant, ferrum sanat, quod ferrum non sanat, ignis sanat, quod ignis sanat, mors sanat. – Što ljekovi ne izlječe, liječi željezo, što željezo ne izlječi, liječi vatra, što vatra ne izlječi, izlječi smrt. Cinična izreka: ako lijek ne pomaže, treba odsjeći bolesni dio, ako ni to nije pomoglo, treba spaliti okolinu rane, a na kraju smrt liječi sve bolove. Sve će to zemlja izvući (kaže se za bolesnog od išijasa). (Hesiodus)

Quod natura reliquit imperfectum, ars perficit. – Ono što priroda ostavi nedovršeno umjetnost dovrši. Misli se na ljekarsko umijeće. (Paracelus)

Quod non est in actis, non est in mundo. – Čega nema u spisima, toga nema na svijetu. Birokratsko geslo.

Quod non fecerunt barbari, fecere Barberini. – Što ne

učiniše barbari, učeniše Bareberini. Kaže se za onoga ko gleda isključivo samo svoj interes. Barbari nisu porušili Rim, ali je to činila obitelj Barberini (iz koje je papa Urban VIII) da bi mogli graditi svoje građevine.

Quod non licet feminis, aequae non licet viris. – Što ne dolikuje ženama, jednako ne dolikuje ni muškarcima.

Quod non opus est, asse carum est. – Što čovjeku nije potrebno skupo je i za male pare.

Quod scripsi, scripsi. – Što napisah, napisah (ništa ne mijenjam). *Quod dixi...*

Quod tibi fleri non vis, alteri ne feceris. – Što ne želiš da se tebi dogodi, ne čini drugome. Zlatno pravilo ponašanja.

Quod tua nihil refert, ne cures. – Što te se ne tiče, ne brini se (za to).

Quod volumus, libenter credimus. – Što želimo u to rado vjerujemo. *Libenter...*

Quot capita, tot sententiae (sensus). – Koliko glava toliko mišljenja (osjećanja). Koliko ljudi toliko čudi. (Aristotelos)

Quot linguas calles, tot homines vales. – Koliko jezika govoriš, toliko ljudi vrijediš.

Quot verba, tot pondera. – Koliko riječi, toliko utega. Ispeci pa reci. (Socratos)

Quousque tandem abutere, Catilina, patientia nostra. – Dokle ćeš Katilino iskorištavati našu strpljivost. Kaže se kao negodovanje protiv nečije nametljivosti i drskosti. Početak prvog govora protiv Katiline koji je 65. g.p.n.e. skovao zavjeru protiv Senata. (Cicero)

R

Radix omnium malorum avaritia. – Korijen svih zala je gramzivost.

Radix studiorum amara. – Početak nauke je gorak. Svaki početak je težak.

Raptus Sabinae. – Otmica Sabinjanki. Komentar iz prošlih stoljeća kada braća pred ženidbu idu otimati djevojke iz drugog mjesta. Romul je po legendi, polovinom VIII stoljeća p.n.e. da bi popravio natalitet Rima pozvao 527 sabinskih djevojaka na praznik u Rim, a onda su ih Rimljani odveli kućama, što je bio povod za drugotrajni rat koji je prestao tek 715. g.p.n.e.

Reliquiae reliquiarum. – Ostaci ostataka. Kaže se za

neku zemlju koja je podijeljena.

Rem acu tetigisti. – Stvar si iglom dotakao. Načeo si temu.

Rem tene, verba sequentur. – Drži se stvari (teme o kojoj govoriš) i riječi će slijediti (ići će same od sebe).

Reo negante, actori incumbuit probato. – Ako optuženi na sudu negira (krivicu), tužitelj mora dati dokaze (za krivicu). Pravni princip.

Repetitio est mater sudiorum. – Ponavljanje je majka znanja.

Requiescat in pace. – Počivaj u miru. Na nadgrobnim pločama je skraćeno: R. I. P.

Res nullius cedit primo occupanti. – Ničija stvar pripada onome koji je prvi prisvoji. Pravni princip.

Res redit ad triarios. – Stvar dolazi do triarija (treći bojni red). Fraza za najveću opasnost od poraza.

Res victa Catoni placuit. – Pobjeđena stvar Katonu se sviđala. Kaže se za onog koji se upušta u rizičnu situaciju da bi je prevazišao. Pravnik Katon je volio da brani one za koje se smatralo da će izgubiti parnicu na sudu.

Rex regnat et non gubernat.

– Kralj kraljuje, a ne upravlja (tj. ne bavi se sitnicama). Ali pojavom parlamenta kralj je samo figura, jer parlament vlada umjesto njega.

Ricendo casigare mores. – Ismijavajući kažnjavati (loše) običaje (zadatak je komedije).

Ridendo dicere verum. – U smijehu reći istinu.

Risu inepto res ineptior nulla est. – Nema neumjesnije stvari od neumjesnog smijeha.

Risus sardonicus. – Sardonski smijeh. Zloban smijeh. Po mitu na Sardiniji je rasla trava koja je iznakazivala crte lica, a onaj ko se zlobno smije ima ružnu grimasu.

Roma locuta, causa finita. – Rim je progovorio, rasprava je gotova. Kaže se kada vrhovna vlast definitivno nešto odluči.

Rumores fuge. – Kloni se gužve.

S

Salse dictum. – Domišljato rečeno.

Salus publica suprema lex. – Javna dobrobit najviši je zakon. (Platonus)

Salus rei publicae suprema lex. – Spas države neka bude vrhovni zakon. (Cicero)

Salva reverentia. – Uz dužno poštovanje.

Salva venia. – S dopuštanjem. Dopustite da kažem.

Salve in aeternum. – Zbogom zauvijek. Fraza u čitulji ili na posmrtnom govoru.

Sancta sanctorum. – Svetinja nad svetinjama. Naziv za najveću židovsku svetinju, Kovčeg zavjeta sa Sinajskim pločicama, ali ovdje sa ironijom; mjesto gdje imaju pristup samo najpovlaštenije osobe.

Sapere aude. – Usudi se biti mudar. Imaj snage da se služiš svojim sopstvenim razumom. (Horatio)

Sapienti sat. – Pametnom dovoljno (i malo riječi). *Intelligenti...* i *Qui potestat...*

Sapientis est mutare sententiam in melius. – Mudrac treba da misao okrene na bolje. (Socratos)

Sator Arepo tenet opera rotas. – Sijač Arepo tegobno radi s kolima. Najsavršeniji palindrom na Svijetu jer se može čitati iz četiri smijera kada se riječi napišu jedna ispod druge. Zbog toga se smatrao čarobnim i urezan na

metalnu pločicu nosili su ga poljoprivrednici kao talisman:

↓
→ SATOR
AREPO
TENET
OPERA
ROTAS ←
↑

Saxa loquuntur. – Kamenje govori. Iz arheloških nalaza može mnogo toga naučiti.

Scientia potestas est. – Znanje je moć. (Bacon)

Scio me nihil scire. – Znam da ništa ne znam. Latinizirana *Oida...*

Scire leges non hoc est verba earum tenere, sed vim ac potestatem – Poznavati zakone ne znači držati se njihovih riječi, nego smisla.

Scribax vulgaris. – Obično piskaralo. Ironičan naziv za činovnike, birokrate.

Scribere necesse est. – Potrebno je pisati (misli se na zapisivanje događaja iz povijesti). (Horatio)

Scribatur ad narrandum, non ad probandum. – Piše se radi pričanja, a ne radi dokazivanja. Misli se na povijest. (Quintilianus)

Secessio plebis in Sacrum Montem. – Odcjepljenje (iseljenje) naroda na Sveto Brdo. Politička opozicija. 494. g.p.n.e. se odselio plebs

(običan narod) na Sveto Brdo istočno od Rima kako bi od patricija (privilegovanih, punopravnih građana) iznudili svoja politička prava, što im je i uspjelo.

Semel scriptum, decies lectum. – Jednom pisano, deset puta pročitano. Treba uvijek prekontrolirati svoj pisani rad.

Semel pro semel. – Jednom zauvijek.

Semper dic verum, vacuum duc crimine vitam, fer patienter onus, fac sapienter opus. – Uvijek govori istinu, na čini zla djela, strpljivo podnosi teret, razumno radi posao. Princip ponašanja stoika. (Seneca)

Senatus Populusque Romanus. – Senat i Narod Rimski. Službeni naziv rimske države, skraćena: SPQR.

Servus est res. – Rob je stvar. *Inter dominem...*

Sex horas dormire sat est iuvenique senique, septem do pigris, nulli concedimus octo. – Šest sati spavanja dosta je i starom i mladom, sedam neka ljenčina spava, a nikom ne dopuštam osam. (Aurelius)

Sic! – Tako! Gle! U polemičkom tekstu izraz čuđenja iza nečijeg citata

kada je uočena neka stilska ili činjenična greška.

Sic eunt fata hominum. – Tako prolaze ljudske sudbine. Tako je to u životu. (Aurelius)

Si componere magnis parva mihi fas est. – Ako mi je dopušteno uporediti malo s velikim. Prikriveni početak oponiranja sugovorniku.

Sic transit gloria mundi. – Tako prolazi slava Svijeta. Sve je na Svijetu prolazno. Ironičan komentar na pad tiranina. Ovo inače izgovara vatikanski majstor ceremonije novom papi.

Sit pro ratione voluntas. – Umjesto razloga neka bude volja. Kaže se za samovoljnu osobu.

Si duo faciunt idem, non est idem. – Ako dvojica rade isto, nije isto.

Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae. – Kad bi se slomljen srušio Svijet, ne bi me zaplašile ruševine. Ništa me više ne može iznenaditi. (Horatio)

Silent leges inter arma. – U ratu šute zakoni. Kad je rat niko nikom nije brat. (Herodotus)

Similia similibus curantur. – Slično se sličnim liječi. *Contraria...*

Similis simili gaudat. – Sličan se sličnom veseli. Svoj k svome. (Hesiodus)

Si natura negat, facit indignatio versum. – Ako priroda uskraćuje, gnušanje stvara stih. Ako i nema talenta čovjek će iz revolta da napiše nešto protiv stanja u kojem je. (Juvenalis)

Sine Cerere et Baccho friget Venus. – Bez Cerere i Baha smrzava se (i) Venera. Bez kruha i vina nema ljubavi. Ljubav ide kroz želudac.

Sine furore magnus poeta non potest. – Ne može (čovjek) biti veliki pjesnik bez nadahnuća.

Sine tempore. – Bez akademske četvrti. U tačno vrijeme, kad se ne dozvoljava zakašnjenje od petnaest akademskih minuta. *Cum tempore...*

Si omnes consentiunt, ego non dissentio. – Ako su svi saglasni, ne protivim se ni ja. (Shiller)

Si quid fecisti, nega. – Ako si šta učinio, (ne priznaj).

Si quid movendum est, move. – Ako nešto treba da pomakneš, a ti to makni. (Hipocrates)

Sisyphi talanta. – (g) Sizifove muke. Stalno nastojanje da se uradi veoma teško ostvarljiv posao. Iako je

bio smrtnik bogovi Olimpa su mu dozvoljavali da bude za njihovim stolom, što je Sifiz zloupotrebljavao odajući ljudima tajne bogova. Zeus ga je kaznio da neprestano mora da gura kamen uz brdo. Upravo kada pomisli da ga je uzgurao, kamen mu se omakne i otkotrlja nazad, pa mora ponovo sve početi. (Homerus) *Lapis Sisyphis*

Si socius mingit, mingas, si non potes, mingere fingas. – Ako (ti) prijatelj mokri, mokri i ti, ako ne možeš, pretvaraj se da mokriš. (Šaljiva studentska poslovice)

Si tacuisses, philosophus mansisses. – Da si šutio, ostao bi filozof. Pametniji si kada šutiš.

Sit illi (timi, vobis) terra levis. – Neka mu je (tebi, vama) laka zemlja. *Et sit humus...*

Sit venia diminutivo. – Neka mi bude dozvoljeno da upotrijebim deminutiv. Najblaže rečeno.

Si vis esse sanus, saepe lava manus. – Želiš li biti zdrav, često peri ruke. (Hipocrates)

Si vis amari, ama! – Želiš li biti voljen, voli!

Spartam et Martam. – Spartu i Martu (hoće). Hoće i novce i ovce.

Spero meliora. – Nadam se boljem.

Spes saepe vana ac fallax est. – Nada je često isprazna i varljiva.

Speude bradeos – Požuri polako. *Festina lente...*

SPQR – *Senatus...*

Stat ei in corde silex. – Srce mu je od kamena. Srca kamenog.

Status quo. – Stanje kao i ranije. Ništa novo.

Status in statu. – Država u državi. Kaže se za moćnu organizaciju. (Herodotus)

Status rerum. – Stanje stvari.

Suae quisque fortunae faber est. – Svako je kovač svoje sreće. (Aurelius)

Sauviter in modo, fortiter in re. – U načinu blago, a ustvari nepopustljivo.

Sub fide nobili. – Na časnu riječ.

Sublata causa tollitur effectus. – Uklonjen uzrok uklanja učinak (posljedicu).

Sub rosa. – Pod ružom. U četiri oka. Ruža je u Rimu bila simbol šutljivosti. *In camera...*

Sub sole nihil perfectum. – Ničeg savršenog nema pod suncem. Ništa nije idealno. (Aurelius)

Sub tecto coeli. – Pod krovom neba. Pod nebeskom kapom.

Sui generis. – Svoje vrste. Poseban, osobit.

Summa summarum. – Sve u svemu. Svukupno.

Summum mundi trinum: mulier, vinum, tabacum, et qui curat de pluribus, maximus est asinus. – Tri su stvari na svijetu: žene, vino, duhan; ko za drugo još mari, najveće je magare. Šaljiva izreka koja slavi životne radosti.

Sum quod eris, quod es olim fui. – To što ste vi mi smo bili, to smo smo mi vi ćete biti. Natpis na grobu. Posmatraču moga groba mi smo skoro isti oba, juče ja sam bio taki, sutra ti ćeš bit ovaki. (Ferhatpašino turbe) *Fui quod es...*

Sunt certi denique fines. – Svemu, napokon, postoje granice. (Horatio)

Superflua non nocent. – Previše ne škodi. Od viška glava ne boli.

Sus Minervam docet. – Svinja uči Minervu. Uči pile kvočku kako se nose jaja. *Hys ten...*

Sustine et abstine. – Izdrži i suzdrži se. (Seneca)

Sutor, ne supra crepidam. – Obučaru, ne više od obuće. Slikar Apeles je ovako rekao obučaru koji mu je prigovorio da mu cipele na slici nisu

urađene po obučarskim pravilima. (Plinius M.)

Suum cuique. – Svakom svoje. Meni moje, tebi tvoje.

Suum cuique decus posteritas rependit. – Svakom njegovu čast odaju potomci.

Suum cuique placet (pulchrum). – Svakome se svoje sviđa (je lijepo).

Suum cuique tribuere. – Svakome treba dati što je njegovo.

T

Tabula rasa. – Prazna ploča. Potpuno neznanje.

Tabula votiva. – Spomen ploča.

Taecat mulier in ecclesia. – Neka žena šuti u skupštini (na javnom mjestu). Geslo po kojem žene ne trebaju izvan kuće svoje mišljenje da sukobljavaju sa muškim.

Tacito consensu. – Prešutnim pristankom.

Tandem bona causa triumphat. – Na kraju pobjeđuje dobro.

Talus Achilles. – Ahilova peta. Ranjivo mjesto kod čovjeka. Da bi bio besmrtni Tetida je Ahila uronila u rijeku Stix, ali nije skvasila petu i jedino je u nju bio

ranjiv, što ga je koštalo života u borbi sa Parisom koji ga je u nju pogodio strijelom. (Homerus)

Tantalus talanta. – (g) Tantalove muke. Teškoće u ostvarenju cilja koji je na domaku. Tantal je Zeusa zovnuo na gozbu i podvalio mu kosti umjesto mesa, pa ga je Zeus kaznio da vječno bude gladan i žedan, a da mu u blizini bude trpeza sa jelom i pićem koju ne može doseći. (Homerus)

Tanum possumus quantum scimus. – Toliko možemo koliko znamo.

Tantum scimus quantum memoria tenemus. – Toliko znamo koliko pamtim.

Tarde venientibus ossa. – Koji kasno dođu dobiju kosti (tj. ne dobiju ništa).

Tempora mutantur nos et mutamur in illis. – Vremena se mijenjaju i mi se mijenjamo u njima.

Tenere lupum auribus. – Drži vuka za uši. Biti u bezizlaznom položaju; jer držati vuka opasno je, a pustiti ga još opasnije. (Herodotus)

Tertium non datur. – Treće mogućnosti nema.

Tertius gaudens. – Treći se veseli. *Doubus...* i *Inter duobus...*

Terra est stela. – Zemlja je zvijezda. Misli se da je ona jedina u Svemiru na kojoj je moguć život.

Terra mater. – Zemlja majka. Kaže se kada se hoće da naglasi da se živi od plodova zemlje, od poljoprivrede. *Alma mater* i *Mater natura*

Tes aretes hidrota theoi proparoithen ethekan athanatoi. – (g) Ispred vrline besmrtni bogovi su postavili znoj. Ko se dima ne nadimi, taj se vatre ne nagrije. (Homerus)

Testis unus, testis nullus. – Svjedok jedan kao ni jedan. Za ubjedljiv dokaz potrebna su dva svjedoka.

Testis oculatus pluris est quam auditi decem. – Očevidac vrijedi kao desetorica koji stvar znaju po onom što su čuli.

Testis temprum. – Svjedok prošlosti. Kaže se za veoma starog čovjeka.

Teutoburgiensis saltus. – Teutoburška šuma. Mjesto velikog poraza. *Vare, legionis...*

Thallata, thalatta! – More, more! Uzvik spasenja. Grci su 401. g.p.n.e. posljuje bitke kod Kunakse dugo lutali kopnom i najzad ugledali

more, a time i mogućnost za brži povratak u domovinu.

Theos apo mehanes. – Bog iz mašine. *Deus ex...*

Timeo hominem unius libri. – Bojim se čovjeka (od jedne knjige (tj. koji je pročitao samo jednu knjigu). Kaže se kada se ističe opasnost od čovjeka koji je poluobrazovan jer sa njim je veoma teško polemisati pošto sve nastoji da ukalupi u svoje osrednje znaje. (Aquinski)

Toto caelo, tota terra. – Čitavim nebom, čitavom zemljom. Razlikuje se kao nebo i zemlja.

Totus mundus agit histrionem. - Čitav svijet glumi. Natpis na teatru Globe u Londonu. (Shakespeare)

Transmutemini in vivos lapides philosophicos. – Preobrazite se u žive Kamene mudraca. Savjet da se alkemičari ponašaju u skladu sa svojim cilja. (R.P.)

Tres faciunt collegium. – Troje čine društvo.

Treuga Olympica. – Mir i zabrana upotrebe oružja u doba Olimpijskih igara u staroj Grčkoj. (Treuga je gotska riječ za primirje.)

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito. – Ne odstupaj u nevolji, nego joj još smjelije idi u susret. (Vergilius)

Tunica est propiropallio. – Košulja je bliža od ogrtača. Košulja je bliža od kaputa. (Aurelius)

U

Ubi Bacchus, ibi Venus. – Gdje je Bahus, tu je i Venera, tj. gdje se pije tu se i bludniči.

Ubi bene ibi patria. – Gdje (je) dobro, tamo (mi je) domovina. Oportunistički i konformistički stav.

Ubi concordia, ibi victoria. – Gdje je sloga tamo je i pobjeda.

Ubi jus, ibi remedium. – Gdje je pravo, tamo je i zaštita.

Ubi lex, ibi poena. – Gdje je zakon, tamo je i kazna.

Ubi periculum, ibi lex. – Gdje je opasnost, tamo je i zakon.

Ubi rerum testimonia adsunt, quid opus est verbis? – Gdje djelo samo za sebe govori, šta će riječi?

Ubi tu Gaius, ego Gaia. – Gdje si ti Gaius, ja sam Gaia. Geslo koje označava vjernost supruge u braku.

Ucalegon ardet, paries cum proximus ardet. – Ukalegon gori kada susjedova kuća gori. Kada u selu kuća gori,

svako se sebi boji. Ukalegon je trojansko ime. (Vergilius)

Ultima Thule. – Kraj Svijeta. Bogu iza nogu. U starom vijeku pojam Thula je označavao krajnji sjever, misli se da je riječ o Islandu.

Ultimum refugium. – Posljednje utočište. Prostorija u hramu gdje su prognani mogli dobiti azil.

Ululas Athenea. – Nositi sove u Atinu. Raditi beskoristan posao. Božici Ateni bila je posvećena sova.

Una salus victis nullam sperare salutem. –

Pobjeđenim jedini je spas ne nadati se nikakvom spasu. Pobjeđeni svom očaju mogu učiniti pothvat i preokrenuti svoj poraz u svoju pobjedu. (Vergilius)

Unguibus et rostro. – Kandžama i kljunom. Brani se i rukama i nogama. Boriti se svim sredstvima.

Urbi et orbi. – Gradu (Rimu) i Svijetu. Na sva usta. Naredba prvo Senatska, a kasnije papina.

Urbs aeterna. – Vječni grad, epitet Rima.

Usus est tyranus. – Običaj je tiranin. Stav koji u običajima vidi negativnost. Ali:

Usus magister egregius. – Običaj je izvrstan učitelj.

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas. – Ako i malaksaju snage ipak treba pohvaliti dobru volju. Izraz saosjećanja prema pokušaju da se ostvari neki uzvišen cilj. (Aurelius)

Utile cum dulci. – Korisno sa slatkim (ugodnim).

Ut sementum feceris, ita metes. – Kakvu sjetvu napraviš, tako ćeš žeti. Kakva sjetva, takva žetva.

V

Vafer Phedris. – Podmukla Fedra. Kaže se za ženu koja je naročito vješta u spletkama. Tezejeva žena Fedra se zaljubila u svog pastorka Hipolita i slagala Tezeju da ju je ovaj pokušao napastvovati. U gnjevu Tezej je prokleo sina i on je stradao, a Phedra se objesila.

Valetudo bonum optimum. – Zdravlje je najveće blago.

Vana verba. – Prazne riječi. Samo puste fraze.

Vare, legionis redde! – Vare vrati (mi moje) legije! Uzvik zbog ogromnog gubitka. Varus je u bici 9. g.p.n.e. *Teutoburgiensis...* protiv Heruscika izgubio tri legije i sam poginuo. Kada je to čuo, uzviknuo je (Augustus)

Variatio deletat. – Promjena razveseljava.

Velociter feliciter. – Ako ide brzo, ide sretno.

Vellus aureus. – Zlatno runo. Veliki izazov. Jason je sa Argonautima došao do Kolhide i donio Zlatno runo koje je čuvao zmaj. *Coeptus Argonautis i Violentus Medeis*

Vena poetica. – Pjesnička vena. Pjesnička žica.

Veni, vidi, vici. – Dođoh, vidjeh pobijedih. Lakonski izražen trijumf za laku i brzu pobjedu. Cezar je ovako poručio Senatu svoju pobjedu kod Zele nad Farnakom 47. g.p.n.e. Te riječi je pročitao kod grč. pisca Menandresa i rekao ih na grč. jer je u to doba u modi bio grč. jezik u Senatu. (Caesar) *Elthon...*

Venter caret auribus. – Stomak nema ušiju. Glad nema očiju.

Verba movent, exempla trahunt. – Riječi potiču, a primjeri privlače. *Longum iter...*

Verba non sunt verbera. – Riječi nisu udarci.

Verbatim et literatim. – Riječima i slovima. Sto posto doslovno.

Verba volant, scripta manent. – Riječi lete,

zapisano ostaje. *Litterae...* i *Vox audita...*

Verba volant, exempla movent. – Riječi lete, a primjeri potiču. *Longum iter...*

Verum masculum est coelum femine, et femina terra masculi. – Muž je ženino nebo, a žena je muževa zemlja. Geslo iz srednjeg vijeka po kojem je žena manje vrijedna od muškarca.

Vestis non facit virum. – Odijelo ne čini čovjeka. *Habitus...*

Via facti. – Putem činjenice. Samo po sebi.

Via juris. – Pravnim putem.

Victoria Leonidas. – Leonidina pobjeda. Veoma požrtvovan čin, veliko i uzvišeno žrtvovanje. Vođa Spartanaca Leonida je u Termopilskom klancu 480. g.p.n.e. branio odstupnicu sa jednom četom vojnika i tu su svi izginuli, ali su se i Persijanci morali da povuku jer su imali:

Victoria Pirusis. – Pirova pobjeda. Sumnjiva pobjeda koja ne opravdava žrtve i donosi više štete nego koristi pobjedniku. Epirski kralj Pirus 279. g.p.n.e. Pobijedio je Rimljane i tada je rekao:

”Još jedna ovakva pobjeda i ja sam propao.” (Pirus)

Victrix causa diis plaucit, sed victa Catoni. – Bogovima su se sviđali pobjednici, a Katonu pobjeđeni. Kaže se kad se želi da istakne istrajnost uz pravednu stvar iako je izgubljena svaka nada u uspjeh. Katon je ostao pristalica Pompeja iako ga je Cezar pobijedio.

Vide iquitur, ne lumen quod in te est, tenebrae sint. – Pazi dakle, da svjetlost koja je u tebi ne bude tvoja tama. Savjet ljudima da čuvaju svoje vrline. (Paracelsus)

Vim vi repellimus. – Silu silom odbijamo. Sila je sili jedina pravda. (Aurelius)

Vina bibunt homines, cetera animalia fontes. – Vino piju ljudi, a ostale životinje vodu.

Violentus Medeis. – Medejsina žestina. – Veliki gnjev razočarane žene. Čarobnica Medeja je bila Jasonova žena koja je učinila mnoge žrtve da bi Argonatima pomogla da donesu *Vellus aureus*, a kada je Jason pristao da se oženi za drugu, ubila je njihovu zajedničku djecu.

Viperam sub ala nutricare. – Na grudima hrani zmiju. Hrani zmiju u kući.

Virbus unitis. – Sjedinjenim snagama (sve se može da postigne).

Vis consilii experts mole ruit sua. – Snaga bez razuma ruši se sama (od sebe). (Horatio)

Vitae, non scholae discimus. – Za život, a ne za školu učimo. (Seneca)

Viva fui in silvis, sum dura pressa securi, dum vixi, tacui, mortua dulce cano. – Živa sam bila u šumi, a oborena sam surovom sjekirom, dok sam živjela šutjela sam, a mrtva slatko pjevam. Zagonetka, a odgonetka je: violina.

Vivere est militare. – Život je borba.

Vox audita perit, littera scripta manent. – Čuven glas propada, slovo napisano ostaje. *Verba volant scripta...*

Vox exemplaria Graeca nocturna versate manu, versate diurna. –

Prelistavajte (čitajte) grčke spise i noću i danju. Poziv da se uči od starih klasika. (Horatio)

Vox populi, vox dei. – Glas naroda, glas boga. Što narod želi to treba smatrati svetinjom.

Vulgus vult decipi, ergo decipiatur. – Svjetina želi da bude prevarena, neka dakle i bude prevarena. Komentar

kojim se izražava slaba volja naroda koji nije svjestan svojih političkih mogućnosti. (Herodotus) *Mundus...*

X

Xenia coeli. – Dar neba. Neočekivani poklon. Vajar Pigmalion je izvajao od slonovače najljepše žensko stvorenje (nazvao ga je Galetea – Mliječno bijela) i zadivljen sopstvenim djelom zaljubio se u nju. Ljubav prema kipu je postajala sve jača, poklanjao joj je haljine, ptice, cvijeće i jedan dan je u Afroditinom hramu zamolio božicu da ga sjedini sa kipom, da i on postane kip. Kad se vratio kući zagrlio je kip u želji da postane isti kao i statua, ali čim ju je poljubio, Galateja je oživjela i on se oženio sa njom.

Z

Zoon politikon. – (g) Društveno biće (misli se na čovjeka). (Aristotelos)

GAUDEAMUS

Gaudeamus iquitur
Iuvenes dum sumus.
Post iucundam iuventutem
Post molestam senectutem
Nos habebit humus.

Vita nostra brevis est,
Brevi finetur.
Venit mors velociter
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur.

Vivat Academia,
Vivant professores!
Vivat membrum quodlibet,
Vivant membra qualibet
Semper sint in flore!

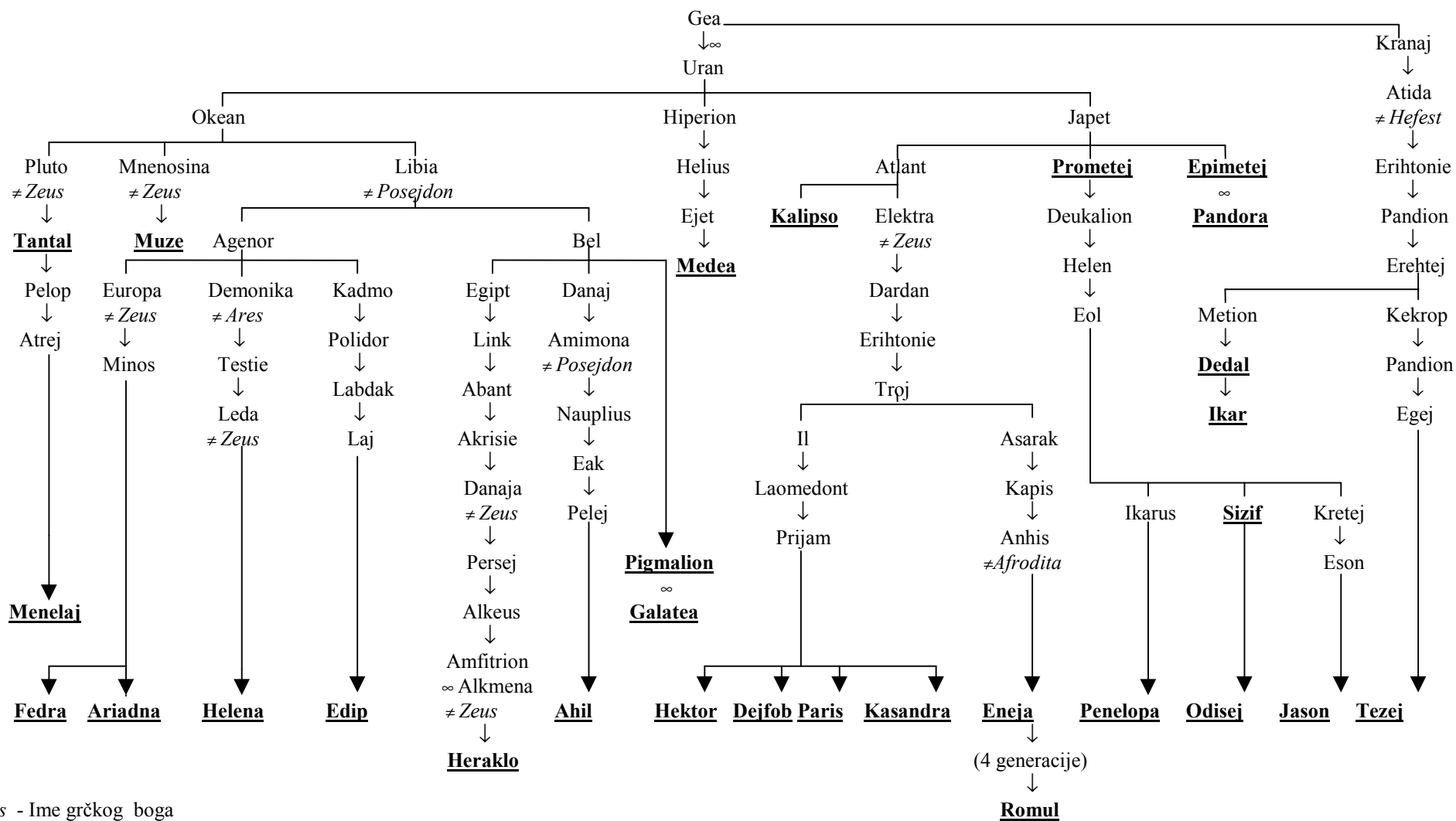
RADUJMO SE

Radujmo se dakle
Dok smo mladi.
Poslije ugodne mladosti,
Poslije dosadne starosti
Imat će nas zemlja.

Život naš je kratak,
Uskoro će se završiti,
Brzo dolazi smrt,
Hvata nas surovo,
Nikom neće biti oprošteno.

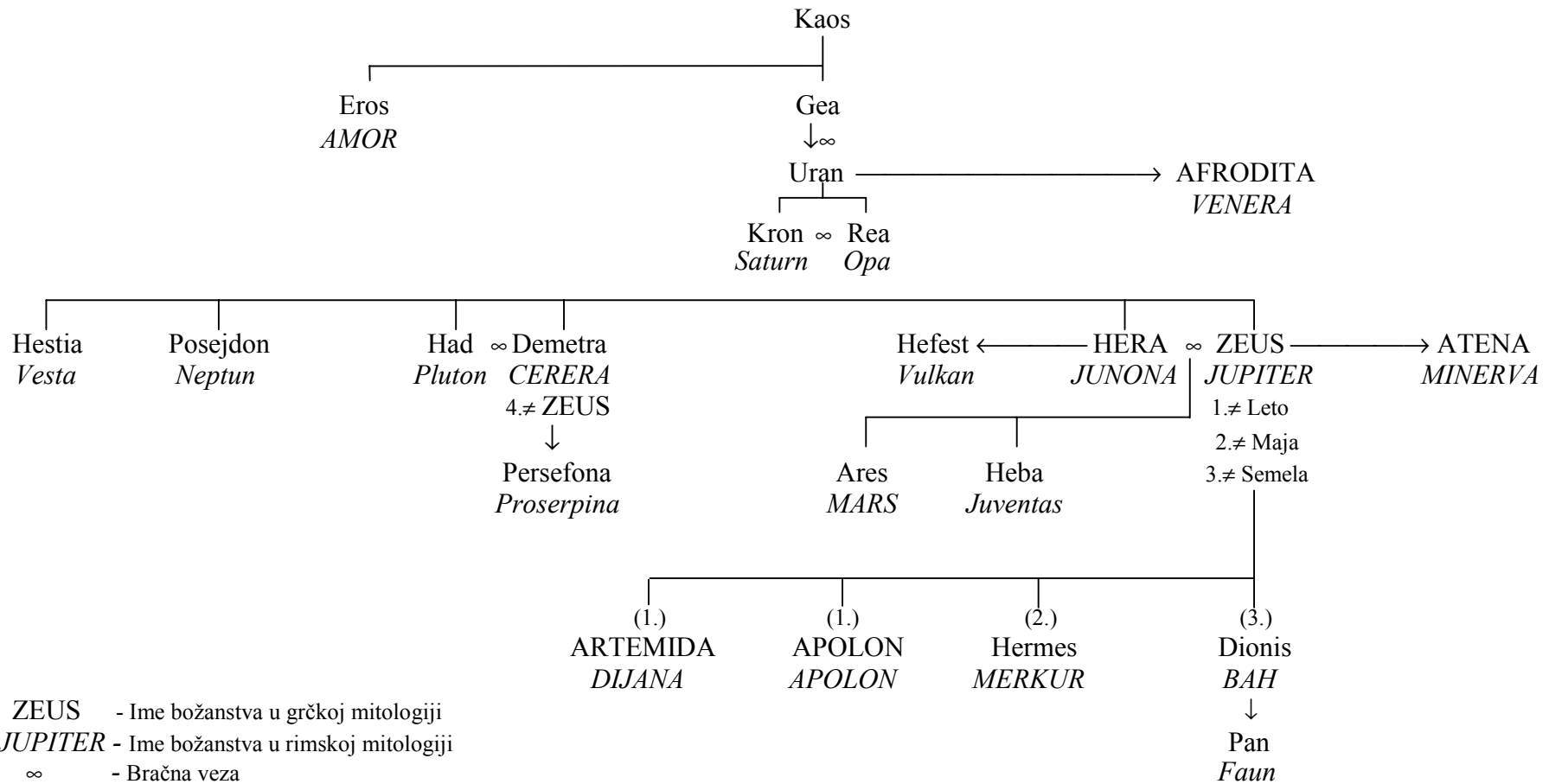
Živjela Akademija,
Živjeli profesori!
Živio svaki član,
Živjeli svi članovi,
Uvijek cvjetajmo!

Rodoslovna karta mitskih likova koji se spominju u tekstu

Zeus - Ime grčkog boga
Ahil - Ime lika koji se spominje
 ∞ - Bračna veza
 ≠ - Vanbračna veza

Komparativna karta grčko-rimskog Panteona

ZEUS - Ime božanstva u grčkoj mitologiji
JUPITER - Ime božanstva u rimskoj mitologiji
 ∞ - Bračna veza
 ≠ - Vanbračna veza

Imena božanstava koja se spominju u tekstu napisana su velikim slovima.